

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE AKRAN
MAĞDURİYETİ: MADENLİ BELDESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba Eda ADALAR

NİSAN 2018

TRABZON

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE AKRAN MAĞDURİYETİ:
MADENLİ BELDESİ ÖRNEĞİ

Tuğba Eda ADALAR

Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde
“YÜKSEK LİSANS”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 04/05/2018

Tezin Savunma Tarihi : 06/04/2018

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üyesi Osman YILDIZLAR

Trabzon 2018

T.C.

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğü

KABUL VE ONAY

Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek lisans programı çerçevesinde ve Dr.Öğr.Üyesi Osman Yıldızlar danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Tuğba Eda Adalar tarafından hazırlanan “Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti: Madenli Beldesi Örneği” başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 21.03.2018 gün ve 09 Sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr.Öğr.Üyesi Osman YILDIZLAR
Jüri Başkanı

Dr.Öğr.Üyesi Belkız KIZILTAN
Üye

Dr.Öğr.Üyesi İlknur KAHRİMAN
Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr.Mehmet TÜFEKÇİ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimi hazırlamamda bana yardım eden tez danışmanım; Sayın Dr. Öğrt. Üyesi Osman YILDIZLAR' a, tezimin her aşamasında desteklerini esirgemeyen esin kaynağım; Sayın Dr. Öğrt. Üyesi Asiye GÜL' e, her zaman yanımda olan, biricik kardeşim; Tuğçe ADALAR' a, idealist fikirleri ile yol gösteren annem; Safiye ADALAR ve babam; Mehmet ADALAR' a sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Tuğba Eda ADALAR

Trabzon, 2018

TEZ BEYANNAMESİ

“Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti: Madenli Beldesi Örneği” isimli yüksek lisans tezi olarak sunduğum araştırmanın, tüm safhalarını tez danışmanım Dr. Öğrt. Üyesi Osman YILDIZLAR gözetiminde bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak bizzat yazdığımı ve her türlü bilgiyi kendim topladığımı, yararlandığım verilere, eserlere metinde atıf yaparak, eksiksiz olarak kaynakçada gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza

06.04.2018

Tuğba Eda ADALAR

Yüksek Lisans Tezi
ÖZET
LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKRAN ZORBALIĞI VE AKRAN MAĞDURİYETİ:
MADENLİ BELDESİ ÖRNEĞİ

Tuğba Eda ADALAR

Avrasya Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Hemşirelik Anabilim Dalı
Danışman: Dr. Öğrt. Üyesi Osman YILDIZLAR
2018, (Tez Sayfa:52),(Ek Sayfalar:11)

Amaç: Bu araştırma; lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve akran mağduriyeti davranışlarının sıklığını, akran zorbalığı ve akran mağduriyeti türlerinin demografik özelliklere göre değişimini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı türdeki araştırma, 20 Mayıs-9 Haziran 2016 tarihleri arasında, Rize ili Madenli Beldesinde, pansiyonları ile aynı kampüste bulunan Fen ve Meslek Lisesindeki 478 öğrenci ile yapılmıştır. Verilerin toplanabilmesi için etik kurul izinleri ve rızalar alınmıştır. Veriler, “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği- Ergen formu” ve anket formu kullanılarak, öğrencilerin öz bildirimlerine dayalı, yüz yüze görüşmeyle toplanmıştır. Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 20.0 programı ile değerlendirilmiştir. Analizinde ise yüzde, ortalama, Kolmogorov Smirnov testi, Tek yönlü varyans analizi, Bağımsız Gruplarda t- testi ve TUKEY testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerde “el-kol şakası yaparak rahatsız etme” zorbalığı %18.2 ve mağduriyeti %23.6 ile yaygın bulunmuştur. Fiziksel zorbalık %51.6 ve mağduriyeti %46 ile diğer türlerden daha fazla bulunmuştur. 9.sınıflar diğer sınıflara göre daha fazla zorba ve mağdur bulunmuştur. Zorbalık %17.3 ile en fazla pansiyonda olmaktadır. Öğrenciler zorbalıkta en fazla %62.1 ile kendilerini savunup, %45.4 ile arkadaşlarından yardım almaktadır. Ailesine zorbalığa uğradığını söyleyenlerin oranı %3.4 ile en az bulunmuştur. Öğrencilere göre zorbalığa %54 ile disiplin cezası ile müdahale edilmektedir.

Sonuç: Öğrenciler arasındaki fiziksel zorbalık ve mağduriyeti davranışları ile risk grubu olan 9.sınıf öğrencileri, okul pansiyonunda kalan tüm öğrenciler için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, Akran zorbalığı, Mağduriyet, Lise Öğrencileri

Master Thesis

ABSTRACT

**PEER BULLYING AND VICTIMIZATION IN HIGH SCHOOL STUDENTS:
EXAMPLES OF MADENLİ DİSTRİCT**

Tuğba Eda ADALAR

**Avrasya University
Institute of Medical Sciences
Nursing Department**

**Supervisor: Doctor Lecturer Osman YILDIZLAR
2018, 52 Pages, Appendix (11 If available)**

Aim: This study examines the frequency of peer bullying and victimization behaviors in high school students, how peer bullying and victimization changes according to demographic features.

Material and Method: The descriptive study was conducted between dates 20th May and 9th June, 2016 with the participation of 478 students from Science and Vocational High School on the same campus as the school boards in Madenli District of Rize city. Ethical committee permits and requests were received to collect the data. Peer bullying identification scale, a teenager form and gathered via a face to face meeting with students based on their self - reports. The data were evaluated on the Statistical Package for Social Sciences (SPSS) rest, one way analysis of variance, T-test independent groups and TUKEY test were used as well as the calculation of average and percentage.

Findings: In the study, among our students, "discomfort by doing hand-arm joke" bullying 18.2% and victimization 23.6% were found common. Physical bullying 51.6% and victimization 46% was found much more than others type. When we look at the average level according to the class level, the 9th grade was found as more bully and victim than the other classes. Bullying is mostly in school boards at the rate of, and 17.3%. 62.1% of the students responded "I would defend myself" and 45.4% said "I would ask for help from a friend" when they face with bullying. 54% of the interventions are applied as "disciplinary punishment".

Conclusion: Necessary measures should be taken for the 9th grade students and the students who are on board for risk groups for physical bullying and victim behaviors among the students.

Key Words: Bullying, Peer bullying, Victimization, High school students.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

KABUL VE ONAY	III
ÖNSÖZ.....	IV
TEZ BEYANNAMESİ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar.....	X
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Zorbalık Tanımı:.....	3
2.2. Zorbalık ve Saldırganlık, Şiddet İlişkisi	3
2.3. Akran Zorbalığı	4
2.4. Akran Zorbalığında Roller.....	5
2.5. Akran Zorbalığının Türleri	5
2.6. Akran Zorbalığının Nedenleri	6
2.8. Akran Zorbalarının Kişilik Özellikleri ve Sorunları	7
2.9. Akran Mağdurlarının Kişilik Özellikleri ve Sorunları	8
2.10. Akran Zorbalığının ve Mağduriyetinin Sıklığı.....	8
2.11. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Cinsiyet İle İlişkisi	9
2.12. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Yaş İle İlişkisi	9
2.13. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Okul Türü İle İlişkisi.....	9
2.14. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Okul Ortamı İle İlişkisi	10
3. GEREÇ VE YÖNTEMLER	11

3.1. Araştırmanın Türü	11
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	11
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	11
3.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri	11
3.5. Araştırmanın Soruları	12
3.6. Araştırma Verilerinin Toplanması.....	12
3.7. Kullanılan Araştırmada Veri Toplama Formları	13
3.8. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler	14
3.9. Araştırmanın Etik Boyutu ve İzin Süreci	15
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları	15
4. BULGULAR	16
4.1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri İle İlgili Veriler.....	16
4.2. Öğrencilerde Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı İle İlgili Veriler.....	17
4.3. Öğrencilerde Mağduriyet Davranışlarının Görülme Sıklığı İle İlgili Veriler.....	18
4.4. Zorbalık ve Mağduriyet Türlerinin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Lise Türü, Kalman Yere Göre Değişimi İle İlgili Veriler.....	27
4.5. Okulda Zorbalıkla Karşılaşılan Yer İle İlgili Veriler	34
4.6. Zorbalıkta Öğrenci ve Okul İdaresinin Davranışları İle İlgili Veriler.....	36
5. TARTIŞMA	37
6. SONUÇ.....	46
7. KAYNAKÇA	49

ÖZGEÇMİŞ

EK-1 ANKET FORMU

EK-2 AKRAN ZORBALIĞI VE MAĞDURİYETİ-ERGEN FORMU

EK-3 GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU-VELİ

EK-4 GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU-ÖĞRENCİ

EK-5 AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ KULLANIM İZNİ

EK-6 KURUM İZNİ

EK-7 ETİK KURUL ONAYI

EK-8 ORJİNALLİK RAPORU

TABLÖLAR

Tablo 1. Araştırmamızda Kullanılan Akran Zorbalığı ve Mağduriyeti Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri.....	14
Tablo 2. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Değerleri	16
Tablo 3. Yapılan Fiziksel Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı	17
Tablo 4. Yapılan Sözel Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı.....	18
Tablo 5. Yapılan Dışlama Zorbalığı Davranışlarının Görülme Sıklığı	19
Tablo 6. Yapılan Söylenti Çıkarma Davranışlarının Görülme Sıklığı	19
Tablo 7. Yapılan Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı Davranışlarının Görülme Sıklığı	20
Tablo 8. Yapılan Cinsel Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı	21
Tablo 9. Maruz Kalınan Fiziksel Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı.....	22
Tablo 10. Maruz Kalınan Sözel Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı	23
Tablo 11. Maruz Kalınan Dışlama Zorbalığı Davranışlarının Görülme Sıklığı.....	24
Tablo 12. Maruz Kalınan Söylenti Çıkarma Davranışlarının Görülme Sıklığı.....	24
Tablo 13. Maruz Kalınan Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı Davranışlarının Görülme Sıklığı	25
Tablo 14. Maruz Kalınan Cinsel Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı	26
Tablo 15. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Zorbalık Alt Boyutları İle Cinsiyetin Değerlendirilmesi	27
Tablo 16. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Mağduriyet Alt Boyutları İle Cinsiyetin Değerlendirilmesi	27
Tablo 17. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Zorbalık Alt Boyutları İle Sınıf Düzeyinin Değerlendirilmesi	28
Tablo 18. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Mağduriyet Alt Boyutları İle Sınıf Düzeyinin Değerlendirilmesi	29

Tablo 19. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Zorbalık Alt Boyutları İle Okul Türü Değerlendirilmesi	30
Tablo 20. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Mağduriyet Alt Boyutları İle Cinsiyetin Değerlendirilmesi	31
Tablo 21. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Zorbalık Alt Boyutları İle Kalınan Yer Değerlendirilmesi	32
Tablo 22. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Mağduriyet Alt Boyutları İle Kalınan Yer Değerlendirilmesi	33
Tablo 23. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğine Ait Zorbalık Alt Boyutlarının Ortalamaları	34
Tablo 24. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğine Ait Mağduriyet Alt Boyutlarının Ortalamaları.....	34
Tablo 25. Zorbalıkla Karşılaşılan Yerler	34
Tablo 26. Zorbalıkla Karşılaşıldığında Davranış Şekli	35
Tablo 27. Zorbalık Olaylarında Yardım Alınan Kişi	35
Tablo 28. Zorbalık Olaylarına Okul Yönetimi Tarafından Müdahale Edilme Durumu.....	36
Tablo 29. Zorbalıkta Okul Yönetiminin Davranışları	36
Tablo 30. Zorbalıkta Okul Yönetiminin Davranışlarının Yeterliliği.....	36

1.GİRİŞ

İnsan biyolojik, psikolojik ve sosyal bir varlıktır. İlk sosyal ortamı aile ve daha sonra okuldur. Okullar aileden sonra bireylerin sosyalleştiği ortamlardan biridir. Okul ortamında, öğrenciler tarafından bir takım olumsuz davranışlar yapılabilmektedir. Bu olumsuz davranışlardan biride zorbalıktır ve dünya genelinde problem olarak görülmektedir. [1, 2, 3, 4, 5].

Zorbalık; bir ya da bir grup öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri bilerek, isteyerek ve sürekli olarak rahatsız etmesidir, zorbalık davranışına maruz kalanın; yani mağdurun, kendini savunamayacak durumda olduğu belirtilmektedir [6]. Bazı öğrenciler çevrelerine karşı bazen gözlenebilir, bazen gizli bir şekilde çeşitli olumsuz davranışlar sergilerler [1, 2, 3, 4]. Zorbalık içeren davranışlar doğrudan veya dolaylı şekilde yapılabildiği gibi, fiziksel, sözel, dışlama, söylenti çıkarma, eşyalara zarar verme, cinsel, sanal, etnik veya ırksal zorbalık olarak yapılabilmektedir [1, 3, 4, 5, 6, 7, 8].

Zorbalık olaylarının yaşandığı lise süreci; ergenlik döneminin yaş aralığında bulunmaktadır, bu dönemde kişiliğin temelleri atılmaktadır [5].Yoğun bir ruhsal arayış içinde olan ergen bu dönemde, sürekli bir biçimde kendisi, anne-babası ve çevresi ile mücadele içerisinde. Bu döneme özgü temel özellikler; karşı gelme, çabuk öfkelenme, akranları ve özellikle ailesiyle sorunlar, çabuk kırılma, alınganlık, inatçılık, küsme, söz ve düşüncelerini direktme, hayattan usanma ve hatta intihara kadar gidebilen davranışlardır [2, 5]. Ergenlik döneminde bireyler akran gruplarından çeşitli yönlerde etkilenmeye oldukça açıktır. Dolayısıyla bu dönemde öğrencilerin zorbaca davranışlar sergilemesi veya zorbaca davranışlara maruz kalması, gelişimsel süreci büyük ölçüde olumsuz etkilemektedir [9]. Liseler, öğrencilerin akranlarıyla ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde kurulması gereken ortamlardır. Zorbalık, okulda bir korku ve sindirme ortamı oluşturduğunu ve bütün okulun bu davranıştan olumsuz bir biçimde etkilendiğini belirtmektedir [5, 7, 8].

Zorbalık, sonuç olarak; kısa dönemde okuldan uzaklaşma, okula devamsızlık, akademik başarısızlık, yalnızlık gibi toplumsal uyum sorunlarını ve uzun dönemde kaygı, depresyon, intihar gibi içeren psikolojik problemlerin yanı sıra fizyolojik problemlerin de temelini oluşturmaktadır [5, 6, 8, 10, 11, 12, 13]. Zorbalık davranışları ortaya çıktığında, bu davranışa uygun tepki verildiğinde, tekrarlanma ihtimalini azalmaktadır. Öğrencilerin, okul ortamında kendilerini güvende hissedebilmeleri için yetişkinlere iletişim kurabilmeleri ve

zorbalık davranışına karşı hoşgörü gösterilmeyeceği bilmeleri gerekmektedir. Zorbalık çeşitli nedenlerin birleşmesiyle ortaya çıkan bir durum olduğundan çözümü için; idarecilerden, öğretmenlerden, personellerden, rehberlik öğretmenlerinden, ailelerden ve gerekli durumlarda hemşirelerden, doktorlardan oluşan disiplinli, koordineli çalışan bir ekip gerekmektedir. Zorbalık, ortaya çıkmadan müdahale etmeye ve sonra bu davranışları önlemeye çalışan araştırmaların yapılması gerekmektedir. Zorbalığa yol açan, problemin nedenlerinin analiz edilmesi, probleme uygun girişimler planlanıp uygulanması, sonuçlarının değerlendirilmesinin önemi üzerinde durulmaktadır [2, 13, 14, 15]. Zorbalık olaylarına müdahale edilebilmesi için, ilişkili olduğu kişisel ve çevresel faktörlerin de bilinmesi gereklidir [14, 15].

Bilgiler ışığında araştırmanın amacı, lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve akran mağduriyeti davranışlarının sıklığı, bununla birlikte akran zorbalığı ve akran mağduriyeti türlerinin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, eğitim dönemi boyunca kalınan yer gibi faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını, okuldaki zorbalık alanlarını, zorbalık davranışları hakkında öğrenci görüşlerini belirlemektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Zorbalığın Tanımı

Zorbalık tanımı üzerine araştırmalar, 1970’li yıllarda İskandinav ülkelerinde Dan Olweus tarafından başlatılmıştır. Zorbalıkla ilgili araştırmaların çoğunluğu İngiltere ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri’nde devam etmiştir. Zorbalık dünya genelinde meydana gelen bir davranış olup; çocukluk dönemi, ergenlik dönemi ve yetişkinlik dönemi boyunca çeşitli şekillerde görülen bir durumdur. İngilizce “peer bullying” olarak bilinen akran zorbalığı okul döneminde ve okul hayatının ilerleyen dönemlerinde öğrencilerin kişilik gelişimlerini ve başarılarını olumsuz etkilemektedir [1]. Zorbalığın genellikle “büyümenin doğal bir parçası” olarak görülmesi, tanımlanmasını zorlaştırmaktadır [1, 3, 5].

Zorba; “gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan kişi”, zorbalık ise bu davranışları yapma olarak tanımlanmaktadır [16]. Zorbalık araştırmalarının öncüsü, Olweus (2010)’a göre zorbalık davranışı “Bir veya birden fazla kişinin kasıtlı, tekrarlı ve ısrarlı bir şekilde kendilerinden güçsüz bir kişiye karşı yaptığı olumsuz davranışlar” olarak ifade edilmektedir [3]. Diğer bir tanımda zorbalık “güçlü olan kişi veya kişilerin kendilerinden güçsüz olan kişilere karşı fiziksel, psikolojik ve sözel olarak tekrarlayan saldırganlık” olarak açıklanmaktadır [1]. Olweus 1987 yılından itibaren zorbalıkla ilgili çeşitli araştırmalar sonucunda bir davranışın zorbalık olabilmesi üç temel özellik sıralamıştır. Bu özellikler;

- “Kasıtlı olarak” ve “amacı zarar verme olan saldırgan davranışlar”,
- Davranışların bir defa değil “sürekli ve tekrarlı” bir biçimde yapılması, zorbanın mağdurdan her zaman daha güçlü olması,
- Zorbalığa maruz kalan bireyin, zorbalık yapan bireye karşı “kendini savunamayacak ve koruyamayacak” durumda olması gerekmektedir [3, 4, 5, 9].

2.2. Zorbalık, Şiddet ve Saldırganlık İlişkisi

Okullarda meydana gelen akran zorbalığı, ergenlik dönemindeki öğrenciler arasında görülen yaygın bir okul şiddetidir. Zorbalık, dünya genelinde kaygı yaratmaktadır [17]. Zorbalık hakkındaki tanımlarda da görüldüğü gibi zorbalık, saldırganlık ve şiddet

ilişkisinden söz edilebilir [3, 4, 18, 19]. Saldırganlık; “başka bir insana zarar vermeye, ona acı çektirmeye veya onu yaralamaya yönelik çeşitli davranışlar” olarak tanımlanmaktadır. Şiddet ise; “güç kullanmak, baskı uygulamak, başka insanlara zarar vermeye ve onları yaralamak amacıyla yapılan hareketler” olarak tanımlanmaktadır [20]. Öğülmüş (2006)’e göre ise şiddet; “Bir bireyin kendisinde bulundurduğu ve sahibi olduğu gücü, diğer bireylerin haklarını kısıtlamak, onları haklardan yoksun bırakmak amacıyla yapılan davranışlar” olarak ifade edilmiştir [21]. Zorbalığın, saldırganlık ve şiddet gibi olumsuz davranışlarla karıştırılmaması ve bir davranışın zorbalık olarak değerlendirilmesi için ayırt edici özellikler gereklidir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir;

- Zorbalık, bilinçli ve kasıtlı şekilde; fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal olarak zarar verme amacıyla yapılan söz veya eylemlerdir.
- Zorbalık yapan bireyler zorbalığa uğrayanlardan daha güçlüdür. Mağdur ise kendini koruyamayacak durumdadır. Zorbalar kendi düşüncelerine göre savunmasız, kendilerinden daha güçsüz bulduklarına veya kendilerine farklı gelen bireylere karşı bu davranışı uygularlar.
- Davranışların tekrarlanma özelliği vardır, bir kez zorbalık davranışı başladıktan sonra devam etmesi muhtemeldir. Zorbalık davranışı kısa veya uzun süreli olarak yapılabilir.
- Zorbalar eylemlerini bireysel ya da grupla yapabilir, zarar görenlerde bireysel ya da grupla zorbalığa maruz kalabilir.
- Zorbalar bu davranışlardan dolayı kendilerine çıkar sağlayabilirler.
- Zorbalık, mağdurda korku ve tehdit edilme hissine neden olur. Zorba davranışlar mağdura yöneliktir, fakat zorbalığa katılanlar ve tanık olanlarda da korku yaratır.
- Zorbalar bireylere karşı yaptıkları bu davranışlardan utanç, suçluluk ve herhangi bir pişmanlık duymazlar. Zorbalar yaptıkları davranışın sonuçlarının ne olacağını umursamazlar [1, 3, 5, 22, 23].

2.3. Akran Zorbalığı

Literatür incelemelerinden yola çıkarak akran zorbalığı; bir öğrencinin veya öğrenci grubunun, kendilerinden daha güçsüz öğrencileri, defalarca, kasıtlı ve bilinçli olarak rahatsız

etmesidir. Ayrıca mağdur öğrenci veya öğrencilerin kendilerini, bu öğrenci veya öğrencilere karşı koruyup, savunamaz. Akran zorbalığı, bu tür saldırganlık davranışları olarak tanımlanmaktadır [1, 3, 4, 5, 22, 23, 24, 25].

2.4. Akran Zorbalığında Roller

- Zorba: Zorbalık davranışını gösteren kişi veya kişilerdir. Bu davranışı kendi rızaları yaparlar. Solberg ve Olweus (2003), tarafından zorba statüsünde olabilmek için ise bir davranışı “ayda iki veya üç defa” uygulamak gerektiği belirtilmiştir [24, 26, 27].
- Zorba Asistanı: Zorba kişi veya kişilerin, zorbalık davranışını başlatması ile zorbadan daha etkin bir şekilde zorbalık sürecinde rol alan kişi veya kişilerdir [24].
- Zorba Destekçisi: Zorbanın yanında yer alan ve zorbaya zorbalığı izleme, zorbalığa gülme gibi davranışlarla teşvikte bulunan kişi veya kişilerdir [24].
- Mağdur: Zorba davranışlara maruz kalan kişi veya kişilerdir. Solberg ve Olweus (2003), tarafından bir davranıştan mağdur olabilmek için zorbalık davranışına “ayda iki veya üç defa” maruz kalmanın gerektiği belirtilmiştir [3, 24, 25, 26].
- Mağdur Savunucusu: Zorba davranışların durdurulması için etkin bir şekilde rol alan kişi veya kişilerdir [24].
- Zorba-Kurban: “Kendilerinden daha güçlü öğrenciler tarafından mağdur edilen; daha zayıf olarak algıladıkları öğrencileri ise mağdur eden birey ya da grup” gibi bileşenler yer almaktadır [3, 25].
- Dışarıda Kalanlar-Katılmayanlar: Zorbalık olayı başladığında hiçbir şekilde müdahalede bulunmayan, bütünüyle bu olayların dışında kalan kişi veya kişilerdir [24].

2.5. Akran Zorbalığının Türleri

- Fiziksel Zorbalık: Karşıdaki kişinin, acı çekmesine, fiziksel olarak yaralanmasına ya da ölümüne neden olan, bilerek yapılan ve süreklilik gösteren zorbalık davranışlarıdır [6, 8].
- Sözel Zorbalık: Sözel olarak karşısındakine, bilerek zarar vermeyi amaçlayan ve süreklilik gösteren zorbalık davranışlarıdır [6, 8].

- İzolasyon Zorbalığı (Dışlama): Herhangi bir kişiyi yalnızlığa itme, sosyalleşmesine engel olmaya yönelik yapılan zorbalık davranışlarıdır [6, 8].
- Söylenti Çıkarma Zorbalığı: Bir kişinin bulunmadığı ortamlarda kişiyi rahatsız edecek ve gerçekle bağlantısı olmayan sözler söyleyerek yapılan zorbalık davranışlarıdır [6, 8].
- Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı: Birinin hususi eşyalarına kasıtlı veya bilerek zarar vermek için yapılan zorbalık davranışlarıdır [6, 8].
- Cinsel Zorbalık: Karşı cinsten veya kendi cinsinden olanlara zorla cinsel içerikli rahatsız edici davranışlarda bulunarak yapılan zorbalık davranışlarıdır [6, 8].
- Sanal Zorbalık: Elektronik araçlarla yapılan zorbalık davranışdır, diğer zorbalık türlerinden farklı olarak internet ortamında e-posta, web siteleri, oyun siteleri, sohbet siteleri gibi yollarla kişinin cep telefonu veya bilgisayarına gönderilen kişiye rahatsızlık veren görüntüler, mesajlar, videolarla yapılmaktadır [28].
- Bu zorbalık türlerinin yanı sıra etnik kökene, ırka veya göçmenlere yönelik türlerini de tanımlamaktadır [29].

2.6. Akran Zorbalığının Nedenleri

Akran Zorbalığının bireysel, ailesel ve okula ait nedenleri bulunmaktadır [23]. Bireysel nedenler; çocuğun anti-sosyal kişilik yapısına sahip olması, zekâ seviyesinin normalin altında olması, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu veya diğer davranım bozukluklarının olması, öğrenme güçlüğünün olması, iskelet-kas koordinasyon gelişiminde yetersizliğin olması, genetik, konjenital veya edinsel anomalilerin varlığıdır. Çocuğun gen özellikleri, karakteri, ihtiyaçları ve tutumları gibi faktörler de onun zorbaca eylemlere eğilimli olmasında rol oynamaktadır [30, 31].

Zorbalığın oluşmasında psikolojik faktörler de etkilidir. Gökler (2009)'e göre; zorbaların başkalarına karşı güçlü görünme ve otorite sağlama ihtiyacı bu davranışlarda etkilidir. Zorbaların, sosyal bakımdan zayıf ailelerden gelmeleri sebebiyle etraflarına kıskançlık ve nefret duyguları beslemeleri olabilir. Zorbalığın bazı getirilerinin bulunması örneğin; okulda popüler olma, para, sigara, kontör gibi onlar için değerli olan gereksinimleri karşılamak gibi faktörler de bireydeki zorba davranışların bir nedeni olarak belirtilmiştir [4, 8, 15].

Ailesel ve çevresel faktörler ise şu şekildedir; çocuğun saldırganlık ve şiddet ortamında büyümesi, okuldaki disiplin sorunları (Örnek: çocuğun çok serbest yetiştirilmesi, her istediğinin yapılması veya çocukla ilgilenilmemesi gibi), çocuğun fiziksel şiddet ile cezalandırılması etkili olabilir. Aile bireyleri arasında içtenlik ve sıcak bir ilişkinin bulunmaması, çocukların sağlıksız düşünme biçimlerinin ebeveynler tarafından pekiştirilmesi (mağdurun bu davranışları hak ettiği düşüncesi gibi...) zorbaca davranışlara yol açabilir. Çocuğun zorbalık yapan bireyleri gözlemlemesi ve onları model alması olabildiği gibi, gelişiminin kritik döneminde, şiddet içerikli bilgisayar oyunlarını ve televizyon programlarını çok fazla izlemesi zorbaca davranışlara neden olabilir [23, 32]. Okuldan kaynaklı zorbalık faktörleri ise; okul başarısının düşük olması, okuldaki derslere, görevlere ve etkinliklere katılım düzeyinin az olması, okul koşulları ve çevresinin güvenli olmaması, okuldaki personelin ilgisizliği olabilir [30].

2.7. Akran Zorbalarının Kişilik Özellikleri ve Sorunları

Zorbaların kişilik özellikleri incelendiğinde; sürekli saldırganlık göstermeleri ve problem çözmede saldırganlık içeren yöntemler kullanmaları, ayırıcı davranışlar olarak bildirilmektedir [12]. Dake, Price ve Telljohann (2003)'ın zorbalık yapan bireylere ilişkin belirledikleri özellikleri şu şekilde tanımlamaktadır;

- Zorba ve iri arkadaşları vardır, arkadaşlık kurmanın kolay olduğu fikrine sahiptirler. Akranlarına göre daha erken yaşta flört etmeye başlarlar ve ilişkileri daha ileri düzeydedir. Partnerlerine karşı fiziksel ve sosyal anlamda saldırgandırlar.
- Cezalandırıcı, otoriter ve disiplinli, daha az duyarlı ve daha az destekleyici ailelere sahiptirler. Ailelerin çocuklarla iletişimleri yetersiz ve kötüdür. Yetişkin bir rol modelleri yoktur. Sert, acımasız bir ev ortamları vardır. İstismara maruz kalırlar.
- Depresyon, psikiyatrik sorunlar, yeme bozuklukları ve intihar düşünceleri vardır. Madde bağımlılığı vardır, kavgacı davranışlarda bulunur ve hırsızlık, silah taşıma, gibi adli olaylara karışırlar.
- Okulda sınavlarda kopya çekme ve okuldan kaçma gibi davranışlarda bulunurlar. Akademik başarıları düşüktür. Okuldaki işleri iyi bir şekilde yapma, okul kurallarına

uyuma, ev ödevlerini yapmada yetersizdirler. Okulda iyi olmayı istemek, okulda mutlu olmak, okulu ciddiye almak gibi davranışları da yetersizdir [33].

2.8. Akran Mağdurlarının Kişilik Özellikleri ve Sorunları

Zorbaliğa maruz kalanların, çoğunlukla nazik, duygusal, zeki ve aileleriyle sosyal anlamda iyi iletişim içinde bulunan çocuklar olduğu ifade edilmektedir [34]. Dake vd., (2003) zorbaliğa maruz kalan bireylerin özelliklerini şu şekilde tanımlamaktadır;

- Arkadaşlık kurmanın zor olduğu fikrine sahiptirler ve zamanlarının çoğunu yalnız geçirirler. Yalnızlık hissederler, düşük benlik saygıları vardır, akranlarının arasında pek popüler değillerdir.
- Aileleri zor bir durumla mücadele etmek gibi sosyal durumlara daha az izin verir, ana-baba-çocuk ilişkileri yakın olabilir veya tam tersi daha az duyarlı ve daha az destekleyici ailelere ve sert, acımasız bir ev ortamlarına sahip olabilirler.
- İstismara maruz kalırlar. Uyku problemleri, baş ağrısı, alt ıslatma, mide ağrısı, boyun, omuz ve sırt ağrısı, ve yorgunluk yaşarlar. Zorbalarla ortak olarak anksiyete, depresyon, psikiyatrik problemler, yeme bozuklukları ve intihar düşünceleri vardır.
- Okulda iyi olmayı istemek ve mutlu olmak, okulu ciddiye almak gibi okula bağlanma davranışları yetersizdir. Akademik olarak, okuldaki işleri iyi bir şekilde yapma, okul kurallarına uyma, ev ödevlerini yapmada da yetersizdir. Ciddi oranda devamsızlık yaparlar [33].

2.9. Akran Zorbaliğının ve Mağduriyetinin Sıklığı

Okul çocuklarının yaklaşık % 30' u zorbaliğa, zorbalar veya mağdurlar olarak katılmaktadır [35]. Pişkin, (2002) okullarda zorbalık davranışına maruz kalan öğrencilerin oranının %4- %50 arasında değiştiği tespit edilmiştir [22]. Dikbıyık ve Yılmaz, (2016) zorbalık davranışına maruz kalma oranı %44 olarak belirlemiştir [36]. Kocaşahan, (2012) akran zorbaliğı oranı %56 olarak belirtmektedir [37]. Nansel vd., (2001) tarafından ABD'de yapılan araştırmada, zorbalık davranışının sıklığı %29.9 olarak ifade edilmiş ve erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla zorbalık davranışını yaptığı rapor edilmiştir [38].

2.10. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Cinsiyetle İlişkisi

Zorbalığın cinsiyetle ilişkisini araştıran; Pişkin, (2002) öğrencilerden erkek olanların fiziksel zorbalığa, kızların ise sözel içerikli zorbalığa maruz kaldıklarını ifade etmektedir, bunun yanında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal anlamda dışlandıklarını belirtmektedir [22]. Dölek, (2002) tezinde aynı cinsiyete sahip olanların yani; kızların kızlara, erkeklerin de erkeklere daha fazla zorba davranışlarda bulunduğunu ifade etmektedir [39]. Uçanok ve Uludağı, (2005) erkeklerin, kızlara oranla akran zorbalığı davranışlarını daha fazla gösterdiklerini belirtmiştir. Kızların; dolaylı ve sözel zorbalık davranışlarını daha fazla gösterdiklerini, erkeklerin ise; ilişkisel ve fiziksel zorbalık davranışlarını daha fazla gösterdiklerini saptamıştır [40]. Cheraghi ve Pişkin, (2011) tarafından yapılan araştırmada; erkek öğrencilerin, zorbalık davranışlarını, zorba ve mağdur rollerinde kız öğrencilere kıyasla daha fazla gerçekleştirdikleri olduğunu sonucu tespit edilmiştir [41].

2.11. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Yaş ile İlişkisi

Zorbalık için en riskli yıllar son çocukluk ve erken ergenlik dönemi olarak belirtilmektedir [42, 43]. Eslea ve Rees, (2001) 18-55 yaş katılımcılarla yaptığı araştırmada, katılımcılara zorbalığa uğradıkları yaş aralığını hatırlamalarını söylemiş, katılımcılar en fazla 11-15 yaşında, zorbalığa uğradıklarını hatırladıklarını belirtmişlerdir. Eslea ve Rees'in araştırmasında zorbalığın ileri yaşlarda bile unutulmadığı belirtilmektedir. Araştırma bulgularında, zorbalık olaylarının sıklığının yaşla birlikte azaldığı da tespit edilmiştir [43]. Totan, (2008) çalışmasında, zorbalık oranının üst sınıflara doğru arttığını, mağdur oranının ise üst sınıflara doğru azaldığını saptamışlardır [44].

2.12. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Okul Türü ile İlişkisi

Zorbalık; okuldan okula farklılık gösteren bir davranıştır ve yaygınlığının farklılık göstermektedir. Düşük sosyoekonomik gruplarda ortaya çıkmaktadır. Madde kullanımının, hırsızlığın, işsizliğin ve parçalanmış ailelerin fazla olduğu yerlerde daha yaygındır. Zorbalık akademik başarı odaklı okullarda daha az ortaya çıkmaktadır. Okulda zorbalığa karşı yapılan mücadele yöntemleri zorbalık oranını belirlemektedir [5, 45].

2.13. Akran Zorbalığı ve Mağduriyetinin Okul Ortamı ile İlişkisi

Okul ortamında güven ve huzur, öğrencinin okul hayatında uyumuna ve akademik başarısını da önemli düzeyde etki edebilmektedir [46]. Zorbalığa sebep olan okuldaki kaynaklanan sorunlara bakıldığında; sınıfların kalabalık olması, akranlar arasındaki sosyal kıyaslama, rekabet, öğretmenlerin zorbalığa karşı tutumları, sık sık değişen öğretmenler, etkili olmayan, şiddete dayalı ve zorbaca davranışlar olarak ifade edilmektedir [31, 47]. Öğretmenlerin öğrencilere karşı paylaşımcı, destekleyici oldukları sorunları şiddete başvurmadan çözebildikleri, alay edilmeyen, sınav sonuçlarının çok değerli görülmediği, hakaret tarzı konuşmaların olmadığı okullarda her türlü zorbalık davranışı daha az görülmektedir [19]. Ekşisu (2009), okulda zorbalığın oluşumunda veya önlenmesinde etkili olan üç temel yapıdan bahsetmiştir, bunlar; okulun değerler sistemi, eğitim ortamı ve zorbalıkla baş etmek için kullanılan sosyal politikalarıdır [31]. Satan (2006), ise öğrenciler arasındaki akademik rekabeti zorbalığın potansiyel bir sebebi olarak düşünmektedir [48].

Zorbalık olayları okulda sınıf, tuvalet, koridor, lavabo, yemekhane, oyun alanları, okul bahçesi, okul yolu gibi okul içi ve dışı alanlarda gerçekleşebilmektedir [34, 36, 39, 49]. Okullarda meydana gelen zorbalık olaylarını iyi anlayabilmek zorbalığın hangi alanlar da olduğunun saptanması gerekmektedir [21].

3. GEREÇ VE YÖNTEMLER

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma; lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve akran mağduriyeti davranışlarının sıklığı bununla birlikte akran zorbalığı ve akran mağduriyeti türlerinin demografik özelliklere göre değişimini incelemek amacıyla tanımlayıcı türde yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma 20 Mayıs 2016 ve 9 Haziran 2016 tarihleri arasında eğitim ve öğretim saatlerinde, Rize ili Çayeli ilçesi Madenli beldesinde bulunan Çayeli İMKB Fen Lisesi ve Madenli Ahmet Hamdi İshakoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde (Sağlık Meslek Lisesi) yapılmıştır. Madenli Beldesi genelinde sadece bu iki lise bulunmaktadır. Liselerin yatılı okul pansiyonu, yemekhane, kantin, spor salonu, kütüphane gibi birimleri vardır. Okul pansiyonu ve liseler aynı kampüs içinde yer almaktadır. İki okul aynı binada eğitim öğretime devam etmektedir.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmamızda evren; Rize ili Madenli Çayeli ilçesi beldesindeki Sağlık Meslek Lisesinde 231 (%48.3) ve Fen lisesinde 247 (%51.7) olmak üzere toplam 478 lise öğrencisidir. Öğrencilerin 283 (%59.2)'ü kız öğrenci ve 195 (%40.8)'i erkek öğrencidir. Örneklem seçimi yapılmayıp iki okul türünde ve tüm kademelerdeki (9. sınıf, 10. sınıf, 11. sınıf, 12. sınıf) tüm öğrencilerden oluşan evrene ulaşılmıştır. Araştırma gönüllük esasını gözetilerek yapılmıştır.

3.4. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

Çayeli İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) Fen Lisesi ve Madenli Ahmet Hamdi İshakoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler örnekleme alınacaktır.

3.5. Araştırmanın Soruları

- Lise öğrencilerinin, zorbalık ve mağduriyet türlerinde en fazla karşılaşılan davranışlarının frekans ve yüzde değeri nedir?
- Lise öğrencilerinde, akran zorbalığı ve mağduriyeti alt boyutları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Lise öğrencilerinde, akran zorbalığı ve mağduriyeti alt boyutları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
- Lise öğrencilerinde, akran zorbalığı ve mağduriyeti alt boyutları okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
- Lise öğrencilerinde, akran zorbalığı ve mağduriyeti alt boyutları yaşanan yere göre farklılaşmakta mıdır?
- Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve mağduriyeti türlerinin ortalama değerleri nedir?
- Liselerde, akran zorbalığı ile karşılaşılan yerlerin frekans ve yüzde değerleri nedir?
- Liselerde öğrencilerinin zorbalık ile karşılaştığında nasıl davrandığının frekans ve yüzde değeri nedir?
- Lise öğrencilerinin zorbalık ile karşılaştığında kimden yardım aldığıının frekans ve yüzde değeri nedir?
- Liselerde, zorbalıkta okul yönetiminin müdahalesinin frekans ve yüzde değeri nedir?
- Liselerde, zorbalıkta okul yönetimin davranışlarının frekans ve yüzde değeri nedir?
- Liselerde, zorbalıkta okul yönetiminin davranışlarının yeterliliğinin frekans ve yüzde değeri nedir?

3.6. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmacı tarafından, hazırlanan anket formu (Ek-1) ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu (Ek-2) eğitim- öğretim saatleri aralığında, eğitim ve öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde uygulandı. Uygulama esnasında zorbalıkla ilgili gerekli açıklamalar yapıldı. Öğrenciler konu ile ilgili bilgilendirildikten sonra katılımın gönüllü olduğu ve ne zaman istenirse sonlandırılabilceği belirtildi. Kullanılan formlara isim yazılmaması gerektiği, sorulara samimi ve doğru bilgi verilmesi gerektiği vurgulandı.

3.7. Kullanılan Veri Toplama Formları

Anket Formu: Öğrencilerin sınıf (9., 10., 11., 12.), cinsiyet (kız, erkek), okul türü (meslek, fen), eğitim döneminde kalınan yer (ailesiyle, pansiyonda, akrabalarıyla, arkadaşlarıyla, özel yurttta) gibi özelliklerini ve “Okulunuzda zorbalık olaylarıyla nerede karşılaşıyorsunuz?”, (sınıfta, koridorda, lavabo-tuvalet, spor salonu, kantin-yemekhane, okul pansiyonu, okul dışı, okul Bahçesi), “Okulunuzda zorbalık olaylarıyla karşılaştığınızda kimden yardım istersiniz?” (arkadaşım, öğretmenim, ailem, okul rehber öğretmeni, okul idaresi), “Okulda akran zorbalığı olayları ile karşılaştığınızda nasıl davranırsınız?”, [kimseye söylemem, kendimi savunurum, arkadaşıma söylerim, öğretmene söylerim, aileme söylerim, okul rehber öğretmene söylerim, okul idaresine (müdür, müdür yardımcısı) söylerim], “Okulunuzda akran zorbalığına müdahale ediliyor mu?” (hayır, müdahale edilmiyor, bazen müdahale ediliyor, her zaman müdahale ediliyor, bilmiyorum), “Okulunuzda akran zorbalığı olayları olduğunda okul yönetimi nasıl davranır?” [hiçbir şey yapmaz, disiplin cezası uygular (uyarma, kınama, okuldan uzaklaştırma vb...), sözlü uyarır, bilmiyorum], “Akran Zorbalığı olaylarında okul yönetiminin davranışları sizce yeterli mi?” (yeterli, yetersiz) sorularından oluşan araştırmacının hazırladığı 8 soruluk bir form kullanılmıştır (Ek-1).

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği-Ergen Formu: Zorbalık ve mağduriyet alt boyutlarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır (Ek-2). Bu form; Ayas ve Pişkin'in 2015 yılında 6. 7. 8. 9. 10. ve 11.sınıflarda 1900 öğrenci ile yaptıkları araştırma sonucunda geliştirilmiştir. Aynı soruların bir tarafında “bana yapıldı” bir tarafında “ ben yaptım” ifadesi bulunan yan yana iki sütun şeklindedir. Ölçekte sınıf ve cinsiyet sorulmakla birlikte, toplam 53 soruda zorbalık ve mağduriyet davranışları yer almaktadır. 1-15. soruda fiziksel zorbalık, 16-22. soruda sözel zorbalık, 23-28. soruda dışlama, 29-33. soruda söylenti çıkarma, 34-43. soruda eşyalara zarar verme, 44-53. soruda cinsel zorbalık alt boyutlarının ölçülmesine çalışılmıştır. Ayas ve Pişkin, tarafından Cronbach's Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı toplam mağdur ölçeği için 0.93 ve toplam zorba ölçeği için 0.92 olarak verilmiştir [6]. Bu sebeple Ayas ve Pişkin'in geliştirdiği ölçeğin kendi araştırmamızda kullanılmasına karar verilmiştir. Ergen formunun araştırmamızdaki güvenilirlik derecesinin belirlenmesi için Chronbach's Alfa katsayısı tarafımızdan tespit edilmiştir (Tablo 1). Literatürde Cronbach's Alfa için değerlendirme şu şekildedir; $0.00 \leq \alpha < 0.40$: ölçek güvenilir değildir. $0.40 \leq \alpha <$

0.60: ölçek düşük güvenilirliktedir. $0.60 \leq \alpha < 0.80$: ölçek oldukça güvenilirliktedir. $0.80 \leq \alpha < 1.00$: ölçek yüksek derecede güvenilirliktedir [50].

Tablo 1. Araştırmamızda kullanılan akran zorbalığı ve mağduriyeti ölçeğinin güvenilirlik değerleri

Akran Zorbalığı ve Mağduriyet Türleri	Chronbach's Alfa	
	Zorba Ölçeği	Mağduriyet Ölçeği
Fiziksel	0.81	0.81
Sözel	0.75	0.76
Dışlama	0.80	0.80
Söylenti Çıkarma	0.82	0.80
Eşyalarına zarar verme	0.81	0.83
Cinsel	0.76	0.75
Toplam	0.77*	0.77*

*Cronbach' s Alfa: $0.60 \leq \alpha < 0.80$

Zorbalık ve mağduriyet ölçeği için toplam güvenilirlik katsayısı: 0.77 ile oldukça güvenilirliktedir (Tablo 1). Ölçeğin puanlaması ise şu şekildedir; zorba ve mağdur rollerinden alınabilecek en düşük 53 ve en yüksek 265 olmaktadır. İki ölçek içinde puanlar yükseldikçe zorba ve kurban olma seviyeleri artar [6]. Zorbalık sıklığını belirlemek için puanlama; “hemen hemen her gün” 5 puan, “haftada en az bir defa” 4 puan, “ayda bir” 3 puan, “dönem boyunca bir defa” 2 puan, “hiçbir zaman” 1 puan olarak ve mağduriyet sıklığını belirlemek için ise; “hemen hemen her gün” 5 puan, “haftada en az bir defa” 4 puan, “ayda bir defa ” 3 puan, “dönem boyunca bir defa” 2 puan, “hiçbir zaman” 1 puan şeklinde olarak belirtilmiştir [6].

Solberg ve Olweus (2003), göre zorba veya mağdur olabilmek için davranışın sürekli yani “ayda 2 veya 3 kez” olması gerekmektedir. Bu sebeple araştırmamızda zorbalık ve mağduriyet davranışları değerlendirmesinde, “hemen hemen her gün” ve “haftada en az bir defa” davranışı yapanlar ve maruz kalanlar zorbalık ve mağduriyette esas alınmıştır [19, 26, 27, 45, 49].

3.8. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 20.0 paket programı kullanılarak veriler analiz edildi. Ergen Formu' ndaki verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov Testi ile incelendi. İstatistikler sayı, yüzde, ortalama, \pm standart

sapma, ortanca ve minimum-maksimum ile ifade edildi. Gruplar arası farklılığın incelenmesinde iki gruplu değişkenler için bağımsız gruplarda T- Testi (cinsiyet ve okul türü) , ikiden fazla gruplar için Tek Yönlü Varyans Analizi (sınıf düzeyi ve yaşanan yer) kullanıldı. Test sonucunda anlamlı farklılık çıkması durumunda bunun hangi gruptan kaynaklandığının tespiti TUKEY testi ile yapıldı. Anlamlılık düzeyi %95, hata payı 0.05 olarak alındı.

3.9. Araştırmanın Etik Boyutu ve İzin Süreci

Araştırma için, Rize Valiliği ve Milli Eğitim Bakanlığından 18 Mayıs 2016 tarih ve 5586077 sayılı Valilik Oluru alınarak başlanmıştır (Ek-6). Daha sonra Akran Zorbalığı Belirleme-Ergen Formu kullanım izni alınmıştır (Ek-5). Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 16 Kasım 2016 tarih ve 24237869-656 sayılı onay alınmıştır (Ek-7). Araştırmanın saha kısmında ise; uygulama hakkında okul idaresi ve öğretmenlere gerekli bilgi verilmiş, öğrencilerden ve velilerden gönüllü katılım formu onayları alınmıştır (Ek-3, Ek-4).

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada anket yöntemi kullanıldığından, elde edilen veriler kişisel yoruma dayalıdır bu yüzden sorulara verilen cevaplar öğrencilerin içtenliğiyle sınırlı olacaktır. Bulgular araştırmanın yapıldığı Madenli Bölgesi ile sınırlıdır.

4. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak, araştırmanın evrenini oluşturan Madenli Beldesi liselerindeki 478 öğrencinin demografik özellikleri frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Araştırmanın amacına uygun bir sıralamada; akran zorbalığı ve mağduriyeti davranışlarının görülme sıklıkları, zorbalık ve mağduriyet türlerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, lise türü, eğitim döneminde kalman yere göre değişimi, zorbalıkla ilgili araştırmacı tarafından hazırlanan anket sorularına yer verilmiş ve istatistiksel olarak yorumlanmıştır.

4.1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri İle İlgili Veriler

Tablo 2. Öğrencilerin demografik özelliklerinin frekans ve yüzde değerleri (n:478)

Sosyo-Demografik Özellikler	Frekans(n)	Ortalama(%)
Cinsiyet	Kız	283
	Erkek	195
Sınıf Düzeyi	9	154
	10	143
	11	108
	12	73
Lise Türü	Fen	247
	Meslek	231
Kaldığı Yer	Aile ile	225
	Okul Pansiyonunda	216
	Özel yurt	24
	Akrabaları ile	7
	Arkadaşları ile	6
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	200
	Ortaokul	83
	Lise	96
	Üniversite	56
	Okuryazar	30
	Okuryazar değil	13
Anne Çalışma Durumu	Çalışmıyor	383
	Çalışıyor	95
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	93
	Ortaokul	121
	Lise	171
	Üniversite	86
	Okuryazar	6
	Okuryazar değil	1
Baba Çalışma Durumu	Çalışmıyor	47
	Çalışıyor	431

Öğrencilerin %59.2'si kız, %40.8'i erkektir. %32.2'si 9.sınıf, %29.9'u 10.sınıf, %22.6'sı 11. sınıf, % 15.3'ü 12.sınıftır. Okul türünde ise %51.7'si fen lisesi, %48.3'ü meslek

lisesi öğrencisidir. %47.0'nın ailesi ile, %45.2'sinin pansiyonda, %5'inin özel yurttta, %1.5'inin akrabalarıyla, %1.3'ünün arkadaşlarıyla kaldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin anne eğitiminin %41.8'i ilkokul, %20.1'i lise, %17.4'ü ortaokul, % 11.7'si üniversite mezunudur; okuryazar %6.3, okuryazar olmayanlar %2.7'dir. Baba eğitiminin %35.8'i lise, %25.3'ü ortaokul, %19.5'i ilkokul, %18'i üniversite mezunudur; okuryazar %1.3, okuryazar olmayanlar %0.2'dir. Annesi çalışanlar %80.1, çalışmayanlar %19.9 ve babası çalışanlar %90.2, çalışmayanlar 9.8'dir (Tablo 2).

4.2. Öğrencilerde Zorbalık Davranışlarının Görülme Sıklığı İle İlgili Veriler

Tablo 3. Yapılan fiziksel zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Yapılan Fiziksel Zorbalık Davranışları	Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
El-kol şakası yaparak rahatsız etme	87	18.2	95	19.9	42	8.8	49	10.3	205	42.9
Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama	45	9.4	50	10.5	45	9.4	55	11.5	283	59.2
Saç ve kulak çekme	22	4.6	23	4.8	29	6.1	38	7.9	366	76.6
Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma	24	5.0	24	5.0	22	4.6	36	7.5	372	77.8
Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme	51	10.7	37	7.7	31	6.5	43	9.0	316	66.1
Oyun oynarken sahayı ya da bir mekânı güç kullanarak terk etmeye zorlama	10	2.1	13	2.7	15	3.1	41	8.6	398	83.3
Çimdik atma, ısırma	39	8.2	34	7.1	28	5.9	49	10.3	328	68.6
Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma	18	3.8	23	4.8	28	5.9	31	6.5	378	79.1
İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme	28	5.9	35	7.3	36	7.5	51	10.7	328	68.6
Zarar vermek ya da rahatsız etmek için üzerine bazı cisimler atma, fırlatma	21	4.4	28	5.9	42	8.8	50	10.5	337	70.5
Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma	28	5.9	34	7.1	36	7.5	57	11.9	323	67.6
Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma	17	3.6	20	4.2	14	2.9	31	6.5	396	82.8
Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma	33	6.9	30	6.3	29	6.1	41	8.6	345	72.2
Bıçak, muşta vb. kesici aletlerle saldırma- korkutma	15	3.1	8	1.7	6	1.3	15	3.1	433	90.8
Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma-korkutma	9	1.9	5	1.0	8	1.7	12	2.5	444	92.9

Fiziksel zorbalık için; öğrencilerin hemen hemen her gün (n=87, %18.2) ve haftada en az bir defa (n=95, %19.9) “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” davranışını yaptıkları belirlendi. Öğrencilerin “kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme (n=51, %10.7)” gibi davranışlarını hemen hemen her gün yaptıkları tespit edildi (Tablo 3).

Tablo 4. Yapılan sözel zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Yapılan Sözel Zorbalık Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme	24	5.0	8	1.7	17	3.6	45	9.4	383	80.3
Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme	15	3.1	24	5.0	33	6.9	59	12.3	347	72.6
Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma	32	6.7	24	5.0	20	4.2	58	12.2	343	71.9
Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme	11	2.3	8	1.7	10	2.1	19	4.0	430	90.0
Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme	41	8.6	28	5.9	29	6.1	58	12.1	322	67.4
Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.	20	4.2	15	3.1	34	7.1	56	11.7	352	73.8
Tehdit etme	10	2.1	18	3.8	24	5.0	50	10.5	376	78.7

Sözel zorbalık davranışları için; öğrencilerin %8.6’sı (n=41) “Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme” ve %6.7’si (n=32) “Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma” gibi davranışları hemen hemen her gün yaptıkları belirlenmiştir. “Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme” ve “Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma” davranışlarını %5.0 (n=24) ile haftada en az bir defa yaptıkları tespit edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Yapılan dışlama zorbalığı davranışlarının görülme sıklığı

Yapılan Dışlama Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Oyuna ve etkinliklere almama	10	2.1	12	2.5	12	2.5	37	7.7	407	85.1
Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme	11	2.3	8	1.7	11	2.3	38	7.9	410	85.8
Görmezden gelme, yok sayma	<u>25</u>	<u>5.2</u>	23	4.8	27	5.6	55	11.0	348	72.8
Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme	<u>18</u>	<u>3.8</u>	17	3.6	24	5.0	65	13.6	354	74.1
Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme	5	1.0	16	3.3	5	1.0	29	6.1	423	88.5
Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma	6	1.3	6	1.3	6	1.3	35	7.3	425	88.9

Dışlama zorbalığı incelendiğinde; %3.8'inin (n=18) "Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme" ve %5.2'sinin (n=25) "Görmezden gelme, yok sayma" gibi davranışları hemen hemen her gün yaptıkları saptandı (Tablo 5).

Tablo 6. Yapılan söylenti çıkarma zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Yapılan Söylenti Çıkarma Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma	5	1.0	7	1.5	5	1.0	26	5.4	435	91.0
Yapmadığı şeylerle ilgili iftira, asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme	5	1.0	3	0.6	8	1.7	28	5.9	434	90.8
Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma	<u>7</u>	<u>1.5</u>	9	1.9	6	1.3	27	5.6	429	89.7
Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikâyet etme	<u>7</u>	<u>1.5</u>	9	1.9	6	1.3	36	7.5	420	87.9
Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme	6	1.3	7	1.5	4	0.8	28	5.9	433	90.6

Söylenti çıkarma için; öğrencilerin %1.5'i (n=7) hemen hemen her gün "Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikâyet etme" ve aynı oranlarda "Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma" gibi davranışlarını gösterdiklerini belirttiler (n=7 %1.5) (Tablo 6).

Tablo 7. Yapılan eşyalara zarar verme zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Yapılan Eşyalara Zarar Verme Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Para ya da okul harçlığını zorla alma	8	1.7	4	0.8	3	0.6	25	5.2	438	91.6
Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma	17	3.6	7	1.5	14	2.9	32	6.7	408	85.4
Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma	26	5.4	9	1.9	25	5.2	26	5.4	392	82.0
Para ya da eşyalarını çalma	8	1.7	7	1.5	4	0.8	22	4.6	437	91.4
Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma	9	1.9	6	1.3	8	1.7	34	7.1	421	88.1
Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma	11	2.3	13	2.7	20	4.2	36	7.5	398	83.3
Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirlenme	6	1.3	8	1.7	9	1.9	23	4.8	432	90.4
Baskıyla telefonuna kontör yükletme	5	1.0	5	1.0	12	2.5	20	4.2	436	91.2
Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme	9	1.9	10	2.1	9	1.9	38	7.9	412	86.2
Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma	6	1.3	12	2.5	10	2.1	30	6.3	420	87.9

Eşyalara zarar verme için; öğrencilerin %5.4'ü (n=26) hemen hemen her gün “Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma”, %3.6'sı (n=17) “Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma” gibi davranışları gerçekleştirdiklerini belirttiler. “Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma” davranışını ise %2.7 (n=2.7) ile haftada en az bir defa yaptıkları tespit edilmiştir (Tablo 7).

Tablo 8. Yapılan cinsel zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Yapılan Cinsel Zorbalık Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)	10	2.1	10	2.1	9	1.9	22	4.6	426	89.3
Yavru, fısıltı, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme	10	2.1	15	3.1	9	1.9	32	6.7	412	86.2
Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma-yapmaya çalışma	10	2.1	6	1.3	6	1.3	18	3.8	438	91.6
Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme	6	1.3	7	1.5	5	1.0	19	4.0	441	92.3
Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma	10	2.1	7	1.5	7	1.5	25	5.2	429	89.7
Cinsel içerikli isim takma (gey, lezbiyen, sapık vb.)	11	2.3	12	2.5	9	1.9	28	5.9	418	87.4
Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma	8	1.7	12	2.5	13	2.7	21	4.4	424	88.7
İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.	6	1.3	7	1.5	9	1.9	19	4.0	437	91.4
Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma	7	1.5	3	0.6	7	1.5	20	4.2	441	92.3
Tuvaletin duvar- kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma-resim yapma.	6	1.3	4	0.8	3	0.6	20	4.2	445	93.1

Cinsel zorbalık değerlendirildiğinde; öğrencilerin %3.1 (n=15) ile haftada en az bir defa “Yavru, fısıltı, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme” ve hemen hemen her gün %2.3 (n=11) ile “Cinsel içerikli isim takma (gey, lezbiyen, sapık vb.)” yaptıkları saptandı (Tablo 8).

4.3. Öğrencilerde Mağduriyet Davranışlarının Görülme Sıklığı İle İlgili Veriler

Tablo 9. Maruz kalınan fiziksel zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Maruz Kalınan Fiziksel Zorbalık Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
El-kol şakası yaparak rahatsız etme	113	23.6	96	20.1	51	10.7	58	12.1	160	33.5
Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama	64	13.4	63	13.2	40	8.4	52	10.9	258	54.1
Saç ve kulak çekme	32	6.7	36	7.5	26	5.4	37	7.7	347	72.6
Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma	28	5.9	24	5.0	24	5.0	54	11.3	348	72.8
Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme	104	21.8	55	11.5	28	5.9	44	9.2	247	51.7
Oyun oynarken sahayı ya da bir mekânı güç kullanarak terk etmeye zorlama	18	3.8	14	2.9	29	6.1	65	13.6	352	73.6
Çimdik atma, ısırma	33	6.9	39	8.2	51	10.7	60	12.6	295	61.7
Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma	22	4.6	30	6.3	45	9.4	63	13.2	318	66.5
İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme	44	9.2	38	7.9	61	12.8	69	14.4	266	55.6
Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma	32	6.7	45	9.4	58	12.1	63	13.2	280	58.6
Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma	45	9.4	39	8.2	54	11.3	83	17.4	257	53.8
Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma	17	3.6	16	3.3	23	4.8	54	11.3	368	77.0
Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma	34	7.1	31	6.5	32	6.7	63	13.2	318	66.5
Bıçak, muşta, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma	11	2.3	1	0.2	15	3.1	33	6.9	418	87.4
Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma-korkutma	17	3.6	4	0.8	4	0.8	36	7.5	417	87.2

Fiziksel zorbalık değerlendirildiğinde; öğrencilerin %23.6 ile (n=113) hemen hemen her gün ve %20.1 ile (n=96) haftada en az bir defa “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” ve %21.8 ile (n=104) “Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme” gibi davranışlara maruz kaldıkları belirlendi (Tablo 9).

Tablo 10. Maruz kalınan sözel zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Maruz Kalınan Sözel Zorbalık Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özrüyle alay etme	36	7.5	32	6.7	60	12.6	58	12.1	292	61.1
Aksam, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme	29	6.1	24	5.0	29	6.1	58	12.1	338	70.7
Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma	46	9.6	20	4.2	36	7.5	80	16.7	296	61.9
Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme	26	5.4	9	1.9	14	2.9	38	7.9	391	81.8
Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme	<u>81</u>	<u>17.0</u>	<u>55</u>	<u>11.5</u>	54	11.3	62	13.0	225	47.2
Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.	26	5.4	44	9.2	54	11.3	84	17.6	270	56.5
Tehdit etme	14	2.9	14	2.9	20	4.2	61	12.8	369	77.2

Maruz kalınan sözel zorbalık için en fazla oranda; %17'sinde (n=81) hemen hemen her gün ve %11.5'inde (n=55) haftada en az bir defa "Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme" davranışı belirlendi (Tablo 10).

Tablo 11. Maruz kalman dışlama davranışlarının görülme sıklığı

Maruz Kalman Dışlama Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama	14	2.9	7	1.5	29	6.1	47	9.9	380	79.7
Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme	15	3.1	13	2.7	22	4.6	55	11.5	373	78.0
Görmezden gelme, yok sayma	<u>26</u>	<u>5.4</u>	22	4.6	31	6.5	75	15.7	324	67.8
Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme	23	4.8	23	4.8	28	5.9	67	14.0	337	70.5
Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme	15	3.1	10	2.1	21	4.4	48	10.0	384	80.3
Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma	<u>24</u>	<u>5.0</u>	23	4.8	32	6.7	48	10.1	350	73.4

Maruz kalman dışlama zorbalığı için; hemen hemen her gün %5.4 (n=26) ile “Görmezden gelme, yok sayma” davranışı ve %5.0 (n=24) ile “Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma” davranışı belirlendi (Tablo 11).

Tablo 12. Maruz kalman söylenti çıkarma zorbalığı davranışlarının görülme sıklığı

Maruz Kalman Söylenti Çıkarma Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada en Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma	<u>27</u>	<u>5.6</u>	<u>23</u>	<u>4.8</u>	31	6.5	60	12.6	337	70.5
Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme	<u>30</u>	<u>6.3</u>	17	3.6	26	5.4	64	13.4	341	71.3
Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma	17	3.6	8	1.7	14	2.9	36	7.5	403	84.3
Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikâyet etme	22	4.6	11	2.3	24	5.0	36	7.5	385	80.5
Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme	12	2.5	13	2.7	14	2.9	43	9.0	396	82.8

Maruz kalman söylenti çıkarma zorbalığı için; öğrencilerin %6.3 (n=30), %5.6 (n=27) ile “Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme” davranışını hemen hemen her gün gerçekleştirdiği ve öğrencilerin %4.8 (n=23) ile

“Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma” davranışını haftada en az bir defa gerçekleştiği saptandı (Tablo 12).

Tablo 13. Maruz kalınan eşyalara zarar verme zorbalığı davranışlarının sıklığı

Maruz Kalınan Eşyalara Zarar Verme Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Para ya da okul harçlığım zorla alma	17	3.6	10	2.1	4	0.8	32	6.7	415	86.8
Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma	<u>24</u>	<u>5.0</u>	11	2.3	24	5.0	25	5.2	394	82.4
Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma	23	4.8	<u>24</u>	<u>5.0</u>	19	4.0	36	7.5	376	78.7
Para ya da eşyalarını çalma	13	2.7	14	2.9	12	2.5	36	7.5	403	84.3
Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma	13	2.7	12	2.5	17	3.6	40	8.4	396	82.8
Defter ya da kitaplarım karalama ya da tüzerlerine kötü şeyler yazma	20	4.2	12	2.5	21	4.4	56	11.7	369	77.2
Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme	7	1.5	6	1.3	11	2.3	22	4.6	432	90.4
Baskıyla telefonuna kontör yükletme	4	0.8	5	1.0	10	2.1	24	5.0	435	91.0
Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme	14	2.9	21	4.4	30	6.3	54	11.3	359	75.1
Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma	11	2.3	14	2.9	22	4.6	61	12.8	370	77.4

Eşyalara zarar verme için; öğrencilerin %5.0’ının (n=24) aynı oranlarda hemen hemen her gün, haftada en az bir defa sıklığında “Eşyalarını ve yiyeceklerini zorla alma” ve “Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma” gibi davranışlara maruz kaldıkları saptandı (Tablo 13).

Tablo 14. Maruz kalınan cinsel zorbalık davranışlarının görülme sıklığı

Maruz Kalınan Cinsel Zorbalık Davranışları	Hemen Hemen Her Gün		Haftada En Az 1 Defa		Ayda 1 Defa		Dönem Boyunca 1 Defa		Hiçbir Zaman	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)	16	3.3	13	2.7	31	6.5	43	9.0	375	78.5
Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme	<u>22</u>	<u>4.6</u>	<u>21</u>	<u>4.4</u>	11	2.3	41	8.6	383	80.1
Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma	14	2.9	10	2.1	13	2.7	25	5.2	416	87.0
Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme	9	1.9	3	0.6	14	2.9	17	3.6	435	91.0
Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma	14	2.9	5	1.0	26	5.4	39	8.2	394	82.4
Cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.)	10	2.1	10	2.1	9	1.9	21	4.4	428	89.5
Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma	15	3.1	12	2.5	22	4.6	38	7.9	391	81.8
İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.	15	3.1	4	0.8	8	1.7	26	5.5	424	88.9
Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma	15	3.1	3	0.6	9	1.9	13	2.7	438	91.6
Tuvaletin duvar-kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma-resim yapma.	8	1.7	2	0.4	9	1.9	14	2.9	444	93.1

Cinsel zorbalık değerlendirildiğinde; öğrencilerin %4.6 (n=22) ile hemen hemen her gün ve %4.4 (n=21) ile haftada en az bir defa “Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme” davranışlarına maruz kaldıkları belirlendi (Tablo 14).

4.4. Zorbalık ve Mağduriyet Türlerinin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Kalman Yere Göre Değişimi İle İlgili Veriler

Tablo 15. Akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık alt boyutları ile cinsiyetin değerlendirilmesi

Zorbalık Alt Boyutları	Cinsiyet	N	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t	p
Fiziksel Zorbalık	Kız	283	1.72	0.80	1.48	0.14
	Erkek	195	1.61	0.73		
Sözel Zorbalık	Kız	283	1.50	0.71	1.71	0.09
	Erkek	195	1.39	0.59		
Dışlama Zorbalığı	Kız	283	1.35	0.70	0.44	0.66
	Erkek	195	1.32	0.56		
Söylenti Çıkarma Zorbalığı	Kız	283	1.20	0.62	0.81	0.42
	Erkek	195	1.15	0.41		
Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı	Kız	283	1.24	0.60	-0.04	0.97
	Erkek	195	1.25	0.49		
Cinsel Zorbalık	Kız	283	1.22	0.65	0.69	0.49
	Erkek	195	1.18	0.50		
Toplam Zorbalık	Kız	283	1.41	0.59	1.14	0.25
	Erkek	195	1.35	0.47		

Bağımsız gruplarda t testi, $p>0.05$

Bağımsız gruplarda T testi sonuçlarına göre; ölçeğin zorbalık alt boyutlarının cinsiyete göre değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$) (Tablo 15).

Tablo 16. Akran zorbalığı belirleme ölçeği mağduriyet alt boyutları ile cinsiyetin değerlendirilmesi

Mağduriyet Alt Boyutları	Cinsiyet	N	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t	p
Fiziksel Mağduriyet	Kız	283	1.85	0.76	-0.69	0.49
	Erkek	195	1.90	0.76		
Sözel Mağduriyet	Kız	283	1.76	0.83	1.69	0.09
	Erkek	195	1.64	0.64		
Dışlama Mağduriyeti	Kız	283	1.53	0.86	0.89	0.37
	Erkek	195	1.46	0.69		
Söylenti Çıkarma Mağduriyeti	Kız	283	1.52	0.87	1.77	0.08
	Erkek	195	1.39	0.64		
Eşyalarına Zarar Verme Mağduriyeti	Kız	283	1.36	0.65	0.31	0.76
	Erkek	195	1.35	0.53		
Cinsel Mağduriyet	Kız	283	1.29	0.67	-0.16	0.87
	Erkek	195	1.30	0.58		
Toplam Mağduriyet	Kız	283	1.57	0.60	0.50	0.62
	Erkek	195	1.54	0.51		

Bağımsız gruplarda t testi, $p>0.05$

Bağımsız gruplarda T testi sonuçlarına göre; ölçeğin mağduriyet alt boyutlarının cinsiyete göre değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$) (Tablo 16).

Tablo 17. Akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık alt boyutları ile sınıf düzeyinin değerlendirilmesi

Zorbalık Alt Boyutları	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	F	p
Fiziksel Zorbalık	9	154	1.89	0.81	6.63	0.00*
	10	143	1.61	0.85		
	11	108	1.49	0.63		
	12	73	1.61	0.65		
Sözel Zorbalık	9	154	1.62	0.72	5.52	0.00*
	10	143	1.33	0.65		
	11	108	1.38	0.61		
	12	73	1.47	0.60		
Dışlama Zorbalığı	9	154	1.35	0.61	2.00	0.90
	10	143	1.34	0.78		
	11	108	1.30	0.56		
	12	73	1.37	0.58		
Söylenti Çıkarma Zorbalığı	9	154	1.21	0.50	0.98	0.40
	10	143	1.21	0.72		
	11	108	1.12	0.43		
	12	73	1.13	0.34		
Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı	9	154	1.33	0.54	2.50	0.06
	10	143	1.27	0.73		
	11	108	1.16	0.40		
	12	73	1.17	0.34		
Cinsel Zorbalık	9	154	1.31	0.67	3.06	0.03*
	10	143	1.19	0.65		
	11	108	1.16	0.56		
	12	73	1.07	0.18		
Toplam Zorbalık	9	154	1.51	0.53	4.11	0.01*
	10	143	1.35	0.66		
	11	108	1.29	0.44		
	12	73	1.33	0.38		

Tek yönlü varyans analizi, TUKEY testi, * $p<0.05$

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; fiziksel [$F=6.63;p<0.05$], sözel [$F=5.52;p<0.05$], cinsel [$F=3.06;p<0.05$] ve toplam zorbalık [$F=4.11;p<0.05$] için sınıf düzeylerinde değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edildi. Diğer zorbalık türlerinde, sınıf düzeylerindeki değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$). Gruplar arasındaki anlamlı farklılığın tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; Fiziksel zorbalık için, 9. sınıf ($\bar{X}=1.89$), 10. sınıf ($\bar{X}=1.61$) ve 12. sınıf ($\bar{X}=1.61$) ortalamaları 11.sınıf ($\bar{X}=1.49$) ortalamalarından anlamlı derecede daha büyüktür

[F=6.63;p<0.05]. Diğer sınıflar arasında zorbalık yapma bakımından anlamlı derecede farklılık bulunmamaktadır (p>0.05). Sözel zorbalıkta; 9. sınıf ortalamaları (\bar{X} =1.62); 12.sınıf (\bar{X} =1.47), 10.sınıf (\bar{X} =1.33), ve 11.sınıfların (\bar{X} =1.38), ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür [F=5.52;p<0.05]. Diğer sınıfların zorbalık düzeyleri değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi (p>0.05). Cinsel zorbalık için; 9. Sınıflar: \bar{X} =1.31, 10.sınıflar: \bar{X} =1.19, 11.sınıflar: \bar{X} =1.16, 12. sınıflar: \bar{X} =1.07 olarak tespit edilmiştir. 9.sınıfların cinsel zorbalık düzeyi, 12.sınıfların cinsel zorbalık düzeyinden anlamlı derecede daha büyüktür [F=3.06;p<0.05]. Diğer gruplar analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi (p>0.05). Toplam zorbalık için ise 9.sınıflar: \bar{X} =1.51, 10. Sınıflar: \bar{X} =1.35, 12, sınıflar: \bar{X} =1.33, 11. Sınıflar: \bar{X} =1.33 olarak tespit edilmiştir [F=4.11;p<0.05] (Tablo 17).

Tablo 18. Akran zorbalığı belirleme ölçeği mağduriyet alt boyutları ile sınıf düzeyinin değerlendirilmesi

Mağduriyet Alt Boyutları	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	F	p
Fiziksel Mağduriyet	9	154	2.11	0.86	9.14	0.00*
	10	143	1.81	0.75		
	11	108	1.65	0.61		
	12	73	1.81	0.65		
Sözel Mağduriyet	9	154	1.80	0.82	1.33	0.27
	10	143	1.62	0.74		
	11	108	1.71	0.74		
	12	73	1.71	0.67		
Dışlama Mağduriyeti	9	154	1.58	0.87	1.01	0.39
	10	143	1.44	0.80		
	11	108	1.50	0.79		
	12	73	1.43	0.64		
Söylenti Çıkarma Mağduriyeti	9	154	1.53	0.83	0.54	0.65
	10	143	1.43	0.86		
	11	108	1.43	0.73		
	12	73	1.44	0.62		
Eşyalarına Zarar Verme Mağduriyeti	9	154	1.43	0.69	1.50	0.21
	10	143	1.34	0.58		
	11	108	1.31	0.59		
	12	73	1.28	0.38		
Cinsel Mağduriyet	9	154	1.39	0.72	2.40	0.07
	10	143	1.25	0.62		
	11	108	1.27	0.64		
	12	73	1.18	0.39		
Toplam Mağduriyet	9	154	1.69	0.65	3.98	0.01*
	10	143	1.51	0.56		
	11	108	1.49	0.51		
	12	73	1.50	0.39		

Tek yönlü varyans analizi, TUKEY testi, *p<0.05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; fiziksel zorbalığa maruz kalma ($F=9.14; p<0.05$) ve toplam mağduriyet düzeyi, sınıfa göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F=3.98; p<0.05$), diğer mağduriyet düzeyleri sınıfa göre değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt ölçekler için farklılığın hangi sınıftan kaynaklandığının tespiti için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; Fiziksel mağduriyet için 9.sınıflar: $\bar{X}=2.11$, 10.sınıflar: $\bar{X}=1.81$, 11. sınıflar: $\bar{X}=1.65$, 12.sınıflar: $\bar{X}=1.81$ olarak tespit edilmiştir. 9.sınıfların ortalaması 10.sınıf, 11.sınıf ve 12.sınıflara göre daha fazla bulunmuştur [$F=9.14; p<0.05$]. Toplam mağduriyet düzeyi için ise; 9. Sınıflar: $\bar{X}=1.69$, 10.sınıflar: $\bar{X}=1.51$ ve 11.sınıflar: $\bar{X}=1.49$, 12.sınıflar: $\bar{X}=1.50$ olarak tespit edilmiştir. 9.sınıfların ortalaması 11.sınıf ve 12.sınıfların ortalamasından anlamlı derecede büyüktür. Diğer sınıflar analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$) (Tablo 18).

Tablo 19. Akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık alt boyutları ile okul türünün değerlendirilmesi

Zorbalık Alt Boyutları	Okul Türü	N	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	t	p
Fiziksel Zorbalık	Fen	247	1.66	0.82	-0.50	0.64
	Meslek	231	1.69	0.72		
Sözel Zorbalık	Fen	248	1.46	0.73	0.13	0.90
	Meslek	231	1.45	0.60		
Dışlama Zorbalığı	Fen	248	1.36	0.73	0.55	0.58
	Meslek	231	1.32	0.54		
Söylenti Çıkarma Zorbalığı	Fen	248	1.24	0.64	2.43	0.02*
	Meslek	231	1.12	0.41		
Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı	Fen	248	1.29	0.64	1.91	0.06
	Meslek	231	1.20	0.44		
Cinsel Zorbalık	Fen	248	1.24	0.66	1.59	0.11
	Meslek	231	1.16	0.51		
Toplam Zorbalık	Fen	248	1.41	0.62	0.84	0.40
	Meslek	231	1.36	0.45		

Bağımsız gruplarda T testi, * $p<0.05$

Bağımsız gruplarda T testi sonuçlarına göre; ölçeğin zorbalık alt boyutları okul türüne göre, anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir [$t(478)=2.43; p<0.05$]. Diğer alt boyutların okul türüne göre değişimi analiz edildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0,05$). Söylenti çıkarma ölçeği için meslek lisesi öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}=1.12$), fen lisesi ortalamasından ($\bar{X}=1.24$) anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer zorbalık çeşitleri için ise

meslek lisesi ve fen lisesi öğrencilerinin zorbalık yapma düzeyleri eşit seviyededir (Tablo 19).

Tablo 20. Akran zorbalığı belirleme ölçeği mağduriyet alt boyutları ile okul türünün değerlendirilmesi

Mağduriyet Alt Boyutları	Okul Türü	N	Ortalama (X̄)	Standart Sapma (ss)	T	p
Fiziksel Mağduriyet	Fen	247	1.85	0.79	-0.73	0.46
	Meslek	231	1.90	0.73		
Sözel Mağduriyet	Fen	248	1.75	0.83	1.13	0.27
	Meslek	231	1.67	0.68		
Dışlama Mağduriyeti	Fen	248	1.52	0.83	0.67	0.50
	Meslek	231	1.47	0.76		
Söylenti Çıkarma Mağduriyeti	Fen	248	1.51	0.87	1.30	0.20
	Meslek	231	1.41	0.69		
Eşyalarına Zarar Verme Mağduriyeti	Fen	248	1.40	0.68	1.64	0.10
	Meslek	231	1.31	0.49		
Cinsel Mağduriyet	Fen	248	1.31	0.66	0.90	0.37
	Meslek	231	1.26	0.60		
Toplam Mağduriyet	Fen	248	1.58	0.62	0.77	0.44
	Meslek	231	1.54	0.50		

Bağımsız gruplarda T testi, $p>0.05$

Bağımsız gruplarda T testi sonuçlarına göre; ölçeğin zorbalık alt boyutları ile okul türü değerlendirildiğinde, anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$) (Tablo 20).

Tablo 21. Akran zorbalığı belirleme ölçeği zorbalık alt boyutları ile kalınan yerin değerlendirilmesi

Zorbalık Alt Boyutu	Kalınan Yer	N	Ortalama (X)	Standart Sapma (ss)	F	p
Fiziksel Zorbalık	Aile ile	225	1.64	0.73	0.34	0.86
	Akrabaları ile	7	1.81	1.27		
	Arkadaşları ile	6	1.45	0.39		
	Okul Pansiyonu	216	1.70	0.82		
	Özel yurt	24	1.74	0.60		
Sözel Zorbalık	Aile ile	225	1.47	0.63	0.46	0.77
	Akrabaları ile	7	1.77	1.14		
	Arkadaşları ile	6	1.50	0.66		
	Okul Pansiyonu	216	1.44	0.70		
	Özel yurt	24	1.47	0.55		
Dışlama Zorbalığı	Aile ile	225	1.30	0.56	1.06	0.37
	Akrabaları ile	7	1.67	1.49		
	Arkadaşları ile	6	1.20	0.48		
	Okul Pansiyonu	216	1.37	0.71		
	Özel yurt	24	1.46	0.54		
Söylenti Çıkarma Zorbalığı	Aile ile	225	1.15	0.45	1.29	0.27
	Akrabaları ile	7	1.57	1.51		
	Arkadaşları ile	6	1.00	0.00		
	Okul Pansiyonu	216	1.20	0.60		
	Özel yurt	24	1.18	0.41		
Eşyalara Zarar Verme Zorbalığı	Aile ile	225	1.22	0.45	0.92	0.45
	Akrabaları ile	7	1.56	1.34		
	Arkadaşları ile	6	1.05	0.12		
	Okul Pansiyonu	216	1.27	0.63		
	Özel yurt	24	1.25	0.46		
Cinsel Zorbalık	Aile ile	225	1.19	0.52	1.26	0.28
	Akrabaları ile	7	1.66	1.49		
	Arkadaşları ile	6	1.00	0.00		
	Okul Pansiyonu	216	1.21	0.61		
	Özel yurt	24	1.21	0.69		
Toplam Zorbalık	Aile ile	225	1.36	0.46	0.82	0.51
	Akrabaları ile	7	1.69	1.32		
	Arkadaşları ile	6	1.23	0.23		
	Okul Pansiyonu	216	1.40	0.60		
	Özel yurt	24	1.42	0.39		

Tek yönlü varyans analizi, TUKEY testi, $p>0.05$

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; ölçeğin zorbalık alt boyutları ile öğrencinin kaldığı yer değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$) (Tablo 21).

Tablo 22. Akran zorbalığı belirleme ölçeği mağduriyet alt boyutları ile kalman yerin değerlendirilmesi

Mağduriyet Alt Boyutu	Kalman Yer	N	Ortalama (\bar{X})	Standart Sapma (ss)	F	p
Fiziksel Mağduriyet	Aile ile	225	1.89	0.77	0.41	0.80
	Akrabaları ile	7	2.01	1.27		
	Arkadaşları ile	6	1.52	0.23		
	Okul Pansiyonu	216	1.86	0.75		
	Özel yurt	24	1.89	0.71		
Sözel Mağduriyet	Aile ile	225	1.70	0.73	1.34	0.25
	Akrabaları ile	7	2.29	1.16		
	Arkadaşları ile	6	1.85	0.63		
	Okul Pansiyonu	216	1.73	0.80		
	Özel yurt	24	1.56	0.52		
Dışlama Mağduriyeti	Aile ile	225	1.47	0.77	0.27	0.90
	Akrabaları ile	7	1.71	1.50		
	Arkadaşları ile	6	1.36	0.65		
	Okul Pansiyonu	216	1.52	0.79		
	Özel yurt	24	1.49	0.89		
Söylenti Çıkarma Mağduriyeti	Aile ile	225	1.48	0.76	0.75	0.56
	Akrabaları ile	7	1.91	1.49		
	Arkadaşları ile	6	1.50	0.71		
	Okul Pansiyonu	216	1.44	0.80		
	Özel yurt	24	1.36	0.68		
Eşyalarına Zarar Verme Mağduriyeti	Aile ile	225	1.36	0.59	0.65	0.63
	Akrabaları ile	7	1.60	1.33		
	Arkadaşları ile	6	1.07	0.12		
	Okul Pansiyonu	216	1.35	0.59		
	Özel yurt	24	1.35	0.54		
Cinsel Mağduriyet	Aile ile	225	1.30	0.65	0.98	0.42
	Akrabaları ile	7	1.70	1.48		
	Arkadaşları ile	6	1.05	0.08		
	Okul Pansiyonu	216	1.28	0.58		
	Özel yurt	24	1.28	0.70		
Toplam Mağduriyet	Aile ile	225	1.56	0.54	0.71	0.58
	Akrabaları ile	7	1.87	1.30		
	Arkadaşları ile	6	1.38	0.24		
	Okul Pansiyonu	216	1.56	0.56		
	Özel yurt	24	1.53	0.53		

Tek yönlü varyans analizi, TUKEY testi, $p>0.05$

Tek yönlü varyans analizine göre; ölçeğin mağduriyet alt boyutları ile öğrencinin kaldığı yer, değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$) (Tablo 22).

Tablo 23. Akran zorbalığı belirleme ölçeğine ait zorbalık alt boyutlarının ortalamaları (n:478)

Zorbalık Alt Boyutları	Ortalama(\bar{X})	Standart Sapma(ss)
Fiziksel Zorbalık	1.67	0.77
Sözel Zorbalık	1.46	0.67
Dışlama Zorbalığı	1.34	0.65
Söylenti Çıkarma Zorbalığı	1.18	0.54
Eşyalarına Zarar Verme Zorbalığı	1.25	0.56
Cinsel Zorbalık	1.20	0.59
Toplam Zorbalık	1.39	0.54

Zorbalık türlerinin ortalamaları, fiziksel: $\bar{X}=1.67\pm0.77$, sözel: $\bar{X}=1.46\pm0.67$, dışlama: $\bar{X}=1.34\pm0.65$, eşyalara zarar verme: $\bar{X}=1.25\pm0.56$, cinsel: $\bar{X}=1.20\pm0.59$, söylenti çıkarma: $\bar{X}=1.18\pm0.54$ ve toplamda ise; $\bar{X}=1.39\pm0.54$ olarak tespit edilmiştir (Tablo 23).

Tablo 24. Akran zorbalığı belirleme ölçeğine ait mağduriyet alt boyutlarının ortalamaları (n:478)

Mağduriyet Alt Boyutları	Ortalama(\bar{X})	Standart Sapma(ss)
Fiziksel Mağduriyet	1.87	0.76
Sözel Mağduriyet	1.71	0.76
Dışlama Mağduriyeti	1.50	0.80
Söylenti Çıkarma Mağduriyeti	1.46	0.79
Eşyalarına Zarar Verme Mağduriyeti	1.36	0.60
Cinsel Mağduriyet	1.29	0.63
Toplam Mağduriyet	1.56	0.56

Mağduriyet türleri ortalamaları; fiziksel: $\bar{X}=1.87\pm0.76$, sözel: $\bar{X}=1.71\pm0.76$, dışlama: $\bar{X}=1.50\pm0.80$, söylenti çıkarma: $\bar{X}=1.46\pm0.79$, eşyalara zarar verme: $\bar{X}=1.36\pm0.60$, cinsel: $\bar{X}=1.29\pm0.63$, ve toplamda ise $\bar{X}=1.56\pm0.56$ olarak tespit edilmiştir (Tablo 24).

4.5. Okulda Zorbalık ile Karşılaşılan Yer İle İlgili Veriler

Tablo 25. Zorbalıkla karşılaşılan yerler (n=478)*

Karşılaşılan Yer	n	%
Okul Pansiyonu	142	17.3
Sınıf	134	16.3
Okul Dışı	119	14.5
Koridorda	99	12.0
Okul Bahçesi	96	11.7
Karşılaşmıyorum	66	8.0
Kantin-Yemekhane	59	7.1
Tuvalet	59	7.1
Spor Salonu	49	6.0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiş, yüzdeler sayı üzerinden hesaplanmıştır.

Okul Pansiyonunda %17.3, sınıfta %16.3, okul dışı alanlarda %14.5, koridorda %12.0, okul Bahçesinde %11.7, kantin-yemekhane ve tuvalet gibi alanlarda %7.1 ile eşit oranda, spor salonunda %6.0 bulunmuştur ve zorbalıkla karşılaşmıyorum cevabını verenlerin oranı %8.0 olarak tespit edilmiştir (Tablo 25).

4.6. Zorbalıkta Öğrenci ve Okul İdaresinin Davranışları İle İlgili Veriler

Tablo 26. Zorbalıkla karşılaşıldığında davranış şekli

Davranış Şekli	n	%
Kendimi savunurum	296	62.1
Arkadaşıma söylerim	58	12.2
Öğretmenime söylerim	45	9.4
Okul idaresine söylerim	22	4.4
Okul rehber öğretmenime söylerim	21	4.3
Kimseye söylemem	20	4.2
Aileme söylerim	16	3.4
Toplam	478	100.0

Zorbalıkla karşılaşıldığında; kendini savunurum %62.1, arkadaşşıma söylerim %12.2, öğretmenime söylerim %9.4, okul rehber öğretmenime söylerim %4.3, okul idaresine söylerim %4.4 oranındadır. Kimseye söylemeyeceğini belirtenler %4.2, aileme söylerim cevabı verenler oranı ise %3.4'tür (Tablo 26).

Tablo 27. Zorbalık olaylarında yardım alınan kişi

Yardım Alınan Kişi	n	%
Arkadaş	217	45.4
Öğretmen	93	19.5
Okul Müdürü	53	11.1
Aile	44	9.2
Okul rehber öğretmeni	39	8.1
Kimseye söylemem	32	6.7
Toplam	478	100.0

Öğrencilerin zorbalık ile karşılaştıklarında kimden yardım aldıkları incelendiğinde; arkadaşından yardım alanların oranı %45.4; öğretmenden yardım alanların oranı %19.5 olup, ailesinden yardım alanların oranı %9.2'dir. Okul rehber öğretmeninden yardım alanların oranı %8.1 iken, okul müdüründen yardım alanların oranı %11.1'dir. Kimseye söylemeyen öğrencilerin oranı ise %6.7'dir (Tablo 27).

Tablo 28. Zorbalıkta okul yönetimi tarafından müdahale edilme durumu

Okul Yönetiminin Müdahale Durumu	n	%
Bilmiyorum.	144	30.1
Bazen, müdahale ediliyor	139	29.1
Her zaman, müdahale ediliyor	113	23.6
Hayır, müdahale edilmiyor	82	17.2
Toplam	478	100.0

Okulda zorbalık ile karşılaşıldığında, bu olaya müdahale edilme durumu incelendiğinde; %17.2'si müdahale edilmediğini belirtirken, %29.1'i bazen müdahale edildiğini belirtmiştir. Her zaman müdahale edildiğini belirtenlerin oranı %23.6 iken bilmiyorum cevabı verenlerin oranı %30.1'dir (Tablo 28).

Tablo 29. Zorbalıkta okul yönetiminin davranışları

Okul Yönetiminin Davranışları	n	%
Disiplin cezası	258	54.0
Bilmiyorum	93	19.5
Sözlü uyarı	86	18.0
Hiç bir şey yapmaz	41	8.6
Toplam	478	100.0

Sonuçlara göre; Disiplin cezası verildiğini belirtenlerin oranı %54, bilmiyorum cevabı verenlerin oranı ise %19.5, sözlü uyarı yapıldığını belirtenlerin oranı %18, okulda akran zorbalığı olaylarına okul yönetiminin (Okul Müdürü, Müdür Yardımcıları, Öğretmenler) hiçbir şey yapmadığını belirtenlerin oranı %8.6'dır (Tablo 29).

Tablo 30. Zorbalıkta okul yönetimi davranışlarının yeterliliği

	n	%
Yetersiz	255	53.3
Yeterli	223	46.7
Toplam	478	100.0

Okulda zorbalık olaylarında okul yönetiminin davranışlarının yeterliliği değerlendirildiğinde; %53.3 oranında yetersiz, %46.7 oranında yeterli, olarak tespit edilmiştir (Tablo 30).

5. TARTIŞMA

Rize ili Madenli Beldesinde bulunan lise öğrencilerindeki zorbalık ve mağduriyet davranışları, bu davranışların yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, eğitim dönemi boyunca kaldığı yere göre değişimi, okuldaki zorbalık alanlarını, zorbalık davranışları hakkında öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın verileri bu bölümde tartışılmıştır. Araştırmamızdan elde edilen bulgular bazı yönleriyle beklentilerimize uygun, bazı yönleriyle ise farklıdır.

Araştırma kapsamında öğrencilerin yaptıkları fiziksel zorbalık davranışları değerlendirildiğinde; öğrencilerin hemen hemen her gün “El-kol şakası yaparak rahatsız etme %18.2” ve haftada en az bir defa %19.9 oranında yaptıkları belirlendi. Yine fiziksel zorbalık davranışlarından “Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme %10.7” gibi davranışlar belirlendi (Tablo 3). Sözel zorbalık davranışlarında ise; öğrencilerin %8.6’sı “Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme” ve %6.7’si “Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma” gibi davranışlarını hemen hemen her gün yaptıkları (Tablo 4), dışlama zorbalığı incelendiğinde; %3.8’inin “Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme” ve %5.2’sinin “Görmezden gelme, yok sayma” gibi davranışları hemen hemen her gün yaptıkları saptandı (Tablo 5). Söylenti çıkarma zorbalığı değerlendirildiğinde; öğrencilerin %1.5’i hemen hemen her gün “Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikâyet etme” ve aynı oranlarda “Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma” gibi davranışlarını gösterdikleri tespit edilmiştir (Tablo 6). Eşyalara zarar verme için; öğrencilerin %5.4’ü hemen hemen her gün “Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma”, %3.6’sı “Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma” gibi davranışları gerçekleştirdiklerini belirlenmiştir (Tablo 7). Cinsel zorbalık değerlendirildiğinde; grubun %3.1’inde haftada en az bir defa “Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme” ve hemen hemen her gün %2.3’ünde “Cinsel içerikli isim takma (gey, lezbiyen, sapık vb.)” yaptıkları saptandı (Tablo 8).

Maruz kalınan fiziksel mağduriyet değerlendirildiğinde; öğrencilerin %23.6’ sında hemen hemen her gün “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” ve %21.8’inde “Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme” gibi davranışları belirlenmiştir (Tablo 9). Sözel mağduriyet için en fazla oranda; %17’sinde hemen hemen her gün “Küfür etme, kaba ve çirkin sözler

söyleme davranışı saptanmıştır (Tablo 10). Dışlama mağduriyeti için; %5.4'ünde "Görmezden gelme, yok sayma" davranışı (Tablo 11), söylenti çıkarma mağduriyeti için; öğrencilerin %6.3'ünde "Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme" hemen hemen her gün gerçekleştiği ve öğrencilerin %4.8'inde "Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma" davranışı (Tablo 12), eşyalara zarar verme mağduriyeti değerlendirildiğinde; öğrencilerin %5.0'mın aynı oranlarda hemen hemen her gün ve haftada en az bir defa sıklığında "Eşyalarını ve yiyeceklerini zorla alma" ve "Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma" gibi davranışlara maruz kaldıkları saptandı (Tablo 13). Cinsel mağduriyet değerlendirildiğinde; öğrencilerin %4.6'sının hemen hemen her gün "Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme" gibi davranışlara maruz kaldıkları belirlendi (Tablo 14).

Gümüşler-Başaran (2014), tarafından yapılan çalışmada fiziksel zorbalık türünde en fazla oranda "El-kol şakası yaparak rahatsız etme" davranışını haftada en az bir kez yapanların oranı %14 olarak bulunmuştur. Sözel zorbalıkta ise en fazla oranda "Kaba ve çirkin sözler söyleme" davranışını hemen hemen her gün yapanların oranı %6.1 olarak bulunmuştur. Cinsel zorbalık türünde ise en fazla oranda %8.9 ile "Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme" olarak bulunmuştur. Gümüşler-Başaran tarafından maruz kalınan fiziksel zorbalık için; öğrencilerin en fazla oranda %54.7 ile "El-kol şakası yaparak rahatsız etme" davranışlara maruz kaldığı belirlenmiştir. Sözel mağduriyette ise en fazla oranda %36.1 ile "Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme", maruz kalınan cinsel zorbalıkta ise en fazla oranda %13.6 ile "Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme" olarak belirtilmiştir [19]. Gümüşler-Başaran'ın çalışmasındaki zorbalık davranışları ile çalışmamız benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda zorbalık ve mağduriyet davranışlarında "El-kol şakası yaparak rahatsız etme" davranışından sonra en yüksek "Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme" davranışı tespit edilmiştir. Öğrencilerin yemekhane ve kantin gibi sıra oluşturdukları yerlerde, temel ihtiyaçlarını karşılamak için zorbalığa başvurdukları söylenebilir.

Araştırmamızda fiziksel zorbalık % 51.6, sözel zorbalık %15.8, dışlama %8.9, söylenti çıkarma zorbalığı %3.8, eşyalara zarar verme zorbalığı %10.6 ve cinsel zorbalık %9.3 olarak tespit edilmiştir. Mağduriyet türlerinde ise fiziksel mağduriyet %46, sözel mağduriyet %18.3, dışlama % 8.6, söylenti çıkarma mağduriyeti %7.2, eşyalara zarar verme mağduriyeti

%11 ve cinsel mağduriyet %8.9 olarak tespit edilmiştir. Toplam zorbalık türleri ortalaması %6.9 ve toplam mağduriyet türleri ortalaması %10.5'tir.

Gümüşler-Başaran, zorbalık türleri oranlarını ise; fiziksel zorbalık %67, sözel zorbalık %55, cinsel zorbalık %17 olarak, zorbalığa maruz kalma oranlarını ise; fiziksel mağduriyet %80, sözel mağduriyet %55, cinsel mağduriyet %17 olarak belirtilmektedir. Gümüşler-Başaran araştırmasında fiziksel, sözel ve cinsel olarak üç zorbalık ve mağduriyet türünü ele almıştır. Araştırmamızda da fiziksel zorbalık ve fiziksel mağduriyet yüksek bulunmuştur [19]. Genç (2007), tarafından mağduriyet türlerinin toplam ortalaması; %18 ve yapılan zorbalık türlerinin toplam ortalaması %15 olarak belirtilmektedir [51]. Çalışmamızda da mağduriyet ortalamasının, zorbalık ortalamasından fazla olduğu tespit edilmiştir (Tablo 23, Tablo 24). Yurtal-Cenkseven (2007), tarafından Adana'da iki merkez ilçede yapılan çalışmada; okulda yaşanan zorbalık davranışı en fazla % 63.74 ile "itildim" olarak belirtilir [52]. Yapılan araştırmada itme gibi fiziksel olarak yapılan bir davranışın sık olarak görüldüğü ve öğrencilerin tepkilerini genellikle fiziksel olarak, karşılarındaki öğrencilere rahatsızlık vererek yapmakta oldukları dikkat çekmektedir. Yurtal-Cenkseven'in araştırması ilköğretim okullarındaki 4. 5. 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle yapılmış olup bizim araştırmamızdan farklı türde ölçek kullanılmıştır [52]. Araştırmamızda da fiziksel zorbalık yüzdesi diğer türlere göre yüksek bulunmuştur. Genç, tarafından Malatya, Erzurum, Van illerinde, yapılan çalışmada; ağır fiziksel zorbalığa tanık olan öğrenci %57 ve sözel zorbalığa tanık olan öğrenci %54 olarak belirtilmektedir [51]. Bizim çalışmamızda fiziksel zorbalık %51.6 olarak bulunmuştur. Bizim çalışmamızla Genç'in çalışması arasında ölçek farklılığı bulunmaktadır. Alikashifoğlu ve ark. (2004), tarafından İstanbul'da liselerde yapılan çalışmada; eğitim yılı boyunca fiziksel şiddete maruz kalma oranı %42 olarak belirtilmektedir [53]. Totan, Bolu merkezde 9. 10. 11. sınıf liselerde yapılan çalışmasında sözel zorbalık ve sözel mağduriyetin diğer türlere göre sık olduğunu ifade etmektedir [44]. Totan ve Yöndem (2007), Bolu merkezde liselerde, zorbalık türlerinin oranını birinci sırada %41 ile sözel, %29 ile sosyal, %18 ile fiziksel ve %12 ile de bu kategorilere girmeyen türde olduğunu belirtmektedir [54]. Literatür kapsamında il merkezlerinde yapılan çalışmalarda, bazı farklar olmasına rağmen, fiziksel ve sözel zorbalık türlerinin diğer zorbalık türleri içinde birinci sıralarda yer almaktadır [19, 44, 49, 51, 53]. Araştırmamızda Madenli Beldesindeki okullarda, öğrenci görüşlerine göre birinci sırada fiziksel zorbalık ve mağduriyetinin yer

almasının nedeni öğrencilerin yaşadığı kültürel ve çevresel faktörlerin farklı olmasından kaynaklanabilir.

Zorbalık Belirleme Ölçeği için; fiziksel zorbalık; $\bar{X}=1.67\pm0.77$ ile diğer türlere göre en yüksek, söylenti çıkarma zorbalığı; $\bar{X}=1.18\pm0.54$ ile en düşük bulunmuştur (Tablo 23). Mağduriyette ise; fiziksel mağduriyet; $\bar{X}=1.87\pm0.76$ ile diğer türlere göre en yüksek, söylenti çıkarma mağduriyeti; $\bar{X}=1.46\pm0.79$ ile en düşük bulunmuştur (Tablo 24). Toplam zorbalık; $\bar{X}=1.39\pm0.54$ ile toplam mağduriyetin; $\bar{X}=1.56\pm0.56$ olarak bulunmuştur (Tablo 23, Tablo 24).

Dikbiyık ve Yılmaz, Tekirdağ'da 7. sınıf, 9. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerinde yapılan çalışmada, öğrencilerin mağdur olma türleri incelendiğinde dışlama zorbalığına maruz kalma ortalaması $\bar{X}=4.1$, eşyalara zarar verme zorbalığına maruz kalma ortalaması $\bar{X}=4$, fiziksel zorbalığa maruz kalan ortalaması $\bar{X}=3.5$, iftira ve hakkında dedikodu yaparak ara bozma ortalaması $\bar{X}=3.3$, sözel zorbalığa uğrayanların ortalaması ise $\bar{X}=2.5$ olarak belirtilmiştir [36]. Karabacak vd., (2015), tarafından Sakarya ilinin Hendek ilçesinde lise öğrencisiyle yapılan çalışmada; öğrencilerin en çok maruz kaldıkları zorbalık türleri ortalamaları sırasıyla; sözel zorbalık $\bar{X}=1.96$, basit fiziksel zorbalık $\bar{X}=1.71$, sanal zorbalık $\bar{X}=1.54$, ağır fiziksel zorbalık $\bar{X}=1.31$, duygusal zorbalık $\bar{X}=1.3$ ve saldırı aleti ile veya tehditle zorbalık $\bar{X}=1.05$ olarak belirtmektedir [55]. Araştırmaların bizim araştırmamızdan farklı olmasının nedeni öğrencilerin zorbalık tanımını nasıl algıladıklarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Kullanılan ölçek türleri de farklılığın nedeni olarak gösterilebilir.

Araştırmamızda; bütün zorbalık yapma ve mağdur olma alt boyutları için, kız ve erkek olma değişkenine göre anlamlı bir fark belirlenmedi (Tablo 15, Tablo 16). Karabacak vd., çalışmada öğrencilerin genel olarak zorbalığa maruz kalmalarının cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir [55]. Burnukara (2009), tarafından İstanbul ve İskenderun'da ilköğretim ve lise öğrencileriyle yapılan çalışmada akran zorbalığına maruz kalma açısından kız ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [56]. Karabacak vd., ve Burnukara'nın sonuçları, bulgularımıza benzer niteliktedir [55; 56]. Gümüşler-Başaran ise, bizim araştırmamızdan farklı olarak erkek öğrencilerin cinsel zorbalık yapma davranışlarını kız öğrencilerden anlamlı olarak daha yüksek düzeyde tespit etmiştir [19]. Ayas ve Pişkin, tarafından yapılan çalışmada erkeklerin kızlara göre daha fazla mağduriyet yaşadığı ve daha fazla zorbalık yaptığı sonucu belirtilmiştir [8]. Yurtal-Cenkseven, çalışmada cinsiyete göre zorbalığa maruz kalma ve zorbalık yapma oranını erkek öğrencilerde kızlara

göre fazla olarak belirtmektedir [52]. Ünalmiş (2010), fiziksel, sözel, dışlama, söylenti çıkarma, eşyalara zarar verme ve toplam zorbalık için erkeklerin kız öğrencilerden daha fazla zorbalık yaptığını belirtmiştir. Fiziksel mağduriyet, sözel mağduriyet, dışlanma, eşyalarına zarar mağduriyeti ve toplam mağduriyet türlerinde de erkeklerin kızlardan daha fazla mağdur olduğunu tespit etmiştir [57]. Cheraghi ve Pişkin, tarafından da erkeklerin daha fazla mağduriyet yaşadığı ve zorbalık yaptığı sonucu belirtilmektedir [41]. Araştırma bulgularımıza göre kız ve erkek öğrenciler benzer seviyelerde zorbalık yapmakta ve maruz kalmaktadır. Bunun sebebi araştırma kapsamındaki öğrencilerin %59.2' sinin kız, %40.8'inin erkek öğrencilerden oluşmaktadır (Tablo 2). Okul genelinde kızların erkek öğrencilerden fazla olmasının, erkeklerin daha az zorbalık davranışını göstermesi üzerinde etkisi olabilir. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, yaşadıkları çevrenin kültürel özellikleri olabileceği gibi, öğretmenlerin, idarecilerin, ailelerin tutumu farklılık sebebi olabilir.

Araştırmamızda sınıflara göre zorbalık ve mağduriyet alt boyutları değerlendirildiğinde; toplam zorbalık ölçeği için ise 9. sınıfların ortalaması 10.sınıf 11.sınıf ve 12. sınıflara göre daha fazladır (Tablo 17). Toplam mağduriyet ölçeği için ise; 9. sınıfların mağduriyet düzeyi 10.sınıf ve 11.sınıflardan anlamlı derecede büyüktür (Tablo 18).

Luxenberg vd., tarafından yayımlanan zorbalıkla ilgili durum raporuna göre zorbalığa maruz kalma oranları, 9. sınıflarda %10, 10. sınıflarda %9, 11. sınıflarda %9, 12. sınıflarda %7 olarak, zorbalık yapma ise 9. sınıflarda %5, 10 sınıflarda %4, 11. sınıflarda %5, 12. sınıflarda %5 olarak tespit edilmiştir [27]. Araştırma bulgularımızla benzer olarak; Burnukara, yaşça daha küçük olanların, yaşça daha büyüklere göre daha fazla mağdur olduklarını belirtir [56]. Şirvanlı-Özen (2006), tarafından İstanbul'da yapılan araştırmada akran zorbalığına maruz kalmanın yaş ilerledikçe azaldığını vurgular [58]. Yurdakul ve Dölek, yaş arttıkça zorbalık davranışının arttığı sonucunu ifade etmiştir [12, 39]. Ayas ve Pişkin, mağduriyet yaşama ve zorbalık yapma ile sınıf düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde cinsel mağduriyet türü hariç bir farklılık tespit etmemiştir. Araştırma bulgularında 11. sınıflar 9. sınıflara göre cinsel türde zorbalık ve mağduriyeti diğer sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak fazla yapmaktadır [8]. Araştırmamızla farklı olarak Gümüşler-Başaran, tarafından sınıf seviyesi arttıkça zorbalık oranının da arttığı belirtilmektedir [19]. Bulgularımıza göre 9. sınıftaki öğrencilerin daha fazla zorbalık ve mağduriyet yaşamalarının sebebi farklı bir eğitim kademesinden lise ortamına yeni gelmeleri

nedeniyle yaşadıkları uyum sorunları olabilir. Arkadaşlık ortamlarının yeni oluşmaya başlaması, diğer sınıflardaki öğrencileri ve okul ortamını yeni tanımaya başlamaları olabilir. Öğrencilerin üst sınıflara doğru daha az zorbalık yapması ve mağdur olmasının sebebi de son sınıfa doğru gelecek kaygılarının başlaması, dikkatlerinin meslek veya üniversite sınavlarına kayması olabilir. Ayrıca sağlık meslek lisesine devam eden öğrenciler, hastane gibi sağlık kurumlarında haftanın belli günleri mesleki beceri eğitimine gitmektedirler. Okulda kaldıkları süre boyunca da meslek dersleri aktif olarak devam etmektedir. Bu sebeple daha az zorbalık yaptıkları düşünülebilir. Öğrenciler son sınıflara doğru okula daha fazla uyum sağlamakta, arkadaşlık ilişkilerini geliştirmektedir. Yaşlarının artmasına paralel olarak fiziksel ve psikolojik anlamda olgunlaşmaktadırlar.

Araştırma kapsamında zorbalık ve mağduriyet alt boyutları ve okul türü ilişkisi değerlendirildiğinde; fen lisesi öğrencileri söylenti çıkarma zorbalığını meslek lisesi öğrencilerinden daha fazla yapmaktadır (Tablo 19). Zorbalığa maruz kalma çeşitleri için ise; meslek lisesi ve fen lisesi öğrencilerinin zorbalık yapma düzeyleri eşit seviyededir (Tablo 20).

Ayas ve Pişkin, zorbalığa en fazla maruz kalan okul türünün, endüstri meslek lisesi, en az maruz kalan okul türünün ise Anadolu lisesi olduğu ve en fazla zorbalığı özel lise, en az zorbalığı ise Anadolu lisesi öğrencilerinin yapmakta olduğu belirtmektedir [8]. Pişkin ve Ayas, genel lise, endüstri meslek ve kız meslek lisesi öğrencileri karşılaştırılmış ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin mağdur olma oranını daha fazla olduğu ifade etmektedir [9]. Gümüşler-Başaran'ın Kız Teknik ve Meslek Lisesi, düz lise, İmam Hatip Lisesi, Anadolu Lisesi ile yapılan araştırmasında fiziksel mağduriyet ve zorbalık, sözel mağduriyet ve zorbalık İmam Hatip Lisesinde diğer lise türlerine göre fazla bulunmuştur. Çalışmamızda fen ve meslek lisesi olarak sadece iki okul karşılaştırılmış bu sebeple diğer çalışmalardan farklı bulunmuştur. Bunun farklılığın diğer bir nedeni de; okulların çevresel ve okula ait faktörleri olabilir.

Çalışmamız kapsamında öğrencilerin eğitim döneminde yaşadığı yerin zorbalık ve mağduriyetle ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Sonuçlarımıza göre ise farklı yerlerde kalan öğrencilerin zorbalık yapma ve mağdur olma düzeyleri farklılık göstermemektedir (Tablo 21, Tablo 22). Pelendecioğlu (2011), tarafından Kastamonu'da lise öğrencileriyle yapılan çalışmada Genel lise, Anadolu, Fen, Anadolu Öğretmen, Meslek, Anadolu Meslek lisesini karşılaştırmış ve en sık zorbalık davranışını Anadolu lisesinin yatılı öğrencilerinde

tespit etmiştir [59]. Sönmezay (2010), tarafından fen lisesi, genel lise ve Anadolu lisesi öğrencisiyle yaptığı araştırmada zorbalık ve mağduriyet oranının en fazla okul yurdunda kalan fen lisesi öğrencileri arasında, daha sonra Anadolu lisesi ve genel lise öğrencileri arasında olduğu belirtilir [60]. Öğrencilerin zorbalık yapma ve uğrama düzeyleri yatılı okullarda daha fazla görülmektedir. Araştırmamızda, öğrencilerin eğitim dönemi boyunca yaşadığı ortam zorbalık ve maruz kalma faktörüne göre değişim göstermemiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin zorbalıkla karşılaştıkları yerler ile ilgili öğrenci görüşleri incelendiğinde; %17.3 okul pansiyonu, %16.3 sınıf, %14.5 okul dışı, %11.7 okul bahçesi, %7.2 tuvalet, %7.2 kantin, %6 spor salonu olarak tespit edilmiştir. Zorbalık olaylarıyla “karşılaşmıyorum” ifadesi ise %8.0 olarak bulunmuştur (Tablo 25).

Doğan-Ateş ve Yağmurlu (2010), Karaman-Kepekçi ve Çınkır ile Koç tarafından yapılan çalışmalar incelendiğinde zorbalık olaylarının en fazla sınıfta yapıldığı görülmektedir [2, 34, 61]. Genç, okul ve ev yolu üzerinde-okula gidip gelirken en yüksek oranda zorbalığa maruz kalındığını belirtilir [51]. Ekşisu, tarafından lise öğrencilerinde yapılan çalışmada zorbalık oranının okul yolunda en fazla olduğu belirtilir [31]. Araştırmamızda zorbalık olaylarının, öğrencilere göre en fazla okul pansiyonunda olması dikkat çekicidir. Okul pansiyonları, öğrencilerin okuldan sonra en fazla zaman geçirdikleri yerdir. Fen, meslek lisesi öğrencilerinin ve sınıf düzeyi açısından farklı lise öğrencilerinin aynı pansiyonda kalması bunun sebebi olabilir. Pansiyonda öğrencilerin birbirlerine karşı olumsuz davranışlarını her an engelleyecek bir mekanizmanın olmaması da zorbalık olaylarının en fazla okul pansiyonunda olmasının nedeni olabilir.

Öğrencilerin zorbalık olayı ile karşılaşmaları durumunda nasıl davranacaklarına yönelik öğrenci görüşleri ise; kendini savunurum; %62.1, arkadaşşıma söylerim; %12.2, en düşük oranda aileme söylerim; %3.4 bulunmuştur. Kimseye söylemeyeceğini belirtenler; %4.2 olarak tespit edilmiştir (Tablo 26). Öğrencilerin zorbalık olayları ile karşılaşmaları durumunda kimden yardım aldıkları incelendiğinde; arkadaşşımdan yardım alanların oranı %45.4; öğretmenden yardım alanların oranı %19.5 olup, ailesinden yardım alanların oranı %9.2’dir. Okul rehber öğretmeninden yardım alanların oranı %8.2 iken, okul müdüründen yardım alanların oranı %11.1’dir. Kimseye söylemeyen öğrencilerin oranı ise %6.7’dir (Tablo 27). Öğrencilerin zorbalıkla karşılaştığında %4.2 ile az oranlarda kimseye söylemediği ve %6.7 ile kimseden yardım almadığı tespit edilmiştir. Öğrenciler olaylar

karşısında %62.1 ile kendilerini savunup daha sonra %45.4 ile arkadaşlarından yardım almaktadır, en az oranda ise ailelerine söylemektedir (Tablo 26, Tablo 27).

Hesapçioğlu ve Yeşilova (2015), tarafından Muş merkezdeki liselerde yapılan çalışmada araştırmamızdan farklı olarak zorbalığa uğrayan öğrencilerin %45'i olayı kimseye söylemediğini, %37'si ise arkadaşlarına söylediğini belirtmiştir. Araştırmada öğrenciler %8 ile ana-babama, %7 ile akrabalarım , %6 ile sınıf öğretmenime, %6 ile rehber öğretmenime, %4 ile okul idarecilerinden müdür ve müdür muavinlerine, %4 ile kardeşlerime, %3 ile de okuldaki diğer öğretmenlere söylerim cevabını vermişlerdir. Hesapçioğlu'nun araştırmasında olayı akranlarına söyleyenlerin oranı %37, bizim araştırmamızda olayda arkadaşlarından yardım alanların oranı %45.4 bulunmuştur [62]. Araştırmacı tarafından sorulan sorular farklı olmasına rağmen öğrencilerin akranlarıyla zorbalık olaylarını paylaşma durumu benzer oranlardadır denilebilir. Hesapçioğlu'nun araştırmasında da bizim araştırmamızda olduğu gibi akranları hariç diğer bireylerle zorbalık durumunda iletişim seviyesi azalmaktadır. Genç'in araştırmasında akran zorbalığı ile karşılaştıklarında öğrencilerin en fazla oranda % 24.7 ile olayı arkadaşlarına söylediklerini ve kimseye söylemeyenlerin oranını ise %12.1 olarak belirtmektedir [51]. Dikbıyık ve Yılmaz tarafından mağduriyet yaşayan öğrencilerin olayı kimlere söylediği incelenmiş, en fazla oranda bu olayı kimseye söylemedikleri belirtilmiştir [36]. Araştırmamızda görüldüğü gibi öğrenciler genel olarak olayları ilk önce kendileri çözmeye çalışıp daha sonra arkadaşlarından yardım istemektedir. Okul rehber öğretmenleri zorbalıkla karşılaştığında % 4.3 ile ve % 8.1 ile zorbalık olayının söylenen ve yardım alman öğretmen olması dikkat çekmektedir. Bulgulardan yola çıkarak rehber öğretmenlerin zorbalık olaylarına daha fazla müdahale etmesi, öğrencileri daha fazla tanımaları gerekmektedir. Öğrencilerin gelişim dönemleri gereği akranlarıyla daha yakın bir ilişki içinde olmaları olaylarda fazla, oranda arkadaşlarından yardım almaları ve %3.4 ile en az ailelerine söylemeleri, %8.1 ile aileleri ile paylaşmaları görüşünü açıklayabilir.

Araştırmamızda akran zorbalığı ile karşılaştığında, bu olaya müdahale edilme durumu ile ilgili öğrenci görüşleri ise; müdahale edilmediği belirtenlerin oranı %17.2, her zaman müdahale edildiğini belirtenlerin oranı %23.6, bilmiyorum cevabı verenlerin oranı %30.1 ile en fazladır (Tablo 28). Akran zorbalığı olaylarında okul yönetiminin davranışının dağılımı ile ilgili öğrenci görüşleri ise; Disiplin cezası verildiğini belirtenlerin oranı en fazla %54 oranında bulunmuştur (Tablo 29). Akran zorbalığı olaylarında okul yönetiminin

davranışlarına yönelik öğrenci görüşleri ise, %53.3 oranında yetersiz olarak tespit edilmiştir (Tablo 30).

Karaman-Kepenekçi ve Çınkır, araştırmasında eğitimcilere, zorbalığa karşı okul yönetimi tarafından ne tür yaptırımlar uygulandığı, sorulduğunda en fazla oranda öğrencilere "sözlü uyarı" yapıldığı belirtilmektedir, okullarda zorbalığın önlenmesi için eğitimciler tarafından yoğun olarak ifade edilen görüş ise; öğrencilerin sorunları ile daha yakından ilgilenilmesi olarak belirtilir [34]. Ekşisu, tarafından okul yönetimi ve öğretmenlerin zorbalığa müdahale oranları ise %8.8 öğretmenlerin hiçbir zaman zorbalığı durdurmadığını, %14.6 nadiren, %17.9 bazen, %23.0 sık sık ve %35.7 her zaman zorbalığı durdurmaya çalıştığını düşündüklerini belirtmektedir [31]. Literatür bulgularının farklı olarak bizim araştırmamızda öğrencilere göre en fazla disiplin cezası verildiği tespit edilmiştir. Bu şekilde bulunmasının sebebi öğrencilere uygulanan anketlerin ve ölçeklerin değişik olması olabilir. Araştırmamızda zorbalık olaylarına müdahale bakımından okul yönetimi en sık disiplin cezası yöntemini uygulamaktadır. Davranış yapıldıktan sonra cezalandırma değil, yapılmadan önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

6. SONUÇ

Bu bölümde “Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve akran mağduriyeti: Madenli Beldesi Örneği” başlıklı araştırmanın sonuçlarına ve yeni araştırmacılara yapılan önerilere yer verilmiştir.

- Öğrenciler arasında en fazla %18.2 ile hemen hemen her gün “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” fiziksel zorbalık davranışı yapmakta olduğu tespit edilmiştir.
- Mağduriyet için ise; %23.6 oranında “El-kol şakası yaparak rahatsız etme” ve %21.8’inde “Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme” gibi fiziksel mağduriyet davranışlarına hemen hemen her gün maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Fiziksel zorbalık; %51.6, sözel zorbalık; % 15.8, dışlama; %8.9, söylenti çıkarma; % 3.8, eşyalara zarar verme; % 10.6, cinsel zorbalık; % 9.3 olarak bulunmuştur.
- Fiziksel mağduriyet; %46, sözel mağduriyet; %18.3, dışlama; %8.6, söylenti çıkarma mağduriyeti; %7.2, eşyalara zarar verme mağduriyeti; %11 ve cinsel mağduriyet; %8.9 olarak tespit edilmiştir.
- Toplam zorbalık ortalaması; %6.9 ve toplam mağduriyet ortalaması; %10.5 bulunmuştur.
- Zorbalık ve mağduriyet türleri ile cinsiyet ilişkisinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Zorbalık türleri ile sınıf düzeyi ilişkisinde toplam zorbalık, 9.sınıflarda; $\bar{X}=1.51$, 10.sınıflarda; $\bar{X}=1.35$, 11.sınıflarda; $\bar{X}=1.29$, 12.sınıflarda; $\bar{X}=1.33$ değerinde bulunmuştur.
- Mağduriyet türleri ile sınıf düzeyi ilişkisinde toplam mağduriyet, 9.sınıflar; $\bar{X}=1.69$, 10.sınıflar; $\bar{X}=1.51$, 11.sınıflar; $\bar{X}=1.49$, 12.sınıflar; $\bar{X}=1.50$ olarak tespit edilmiştir. Zorbalık ve mağduriyet davranışları en fazla 9.sınıflarda görülürken, ikinci olarak 12.sınıflarda, üçüncü olarak 10.sınıflarda, en az olarak 11.sınıflarda görülmektedir.
- Zorbalık ve mağduriyet türleri ve öğrencilerin eğitim dönemi boyunca kaldığı yer ilişkisi değerlendirildiğinde; anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
- Okullarda zorbalıkla karşılaşılan yerlerde ilk sırada %17.3 oranı ile okul pansiyonu ve ikinci sırada % 16.3 ile sınıf gelmektedir.

- Zorbalıkla karşılaşıldığında nasıl davranıldığı değerlendirildiğinde %62.0 ile en fazla öğrencilerin kendilerini savundukları, %3.4 ile en az oranlarda ailelerine söyledikleri tespit edilmiştir.
- Zorbalıkla karşılaştıklarında en fazla %45.4 ile arkadaş, en az %8.2 ile okul rehber öğretmeninden yardım aldıkları sonuçlanmıştır.
- Okulda zorbalık davranışlarına müdahale ile ilgili öğrenci görüşleri; %23.0 ile her zaman müdahale ediliyor, % 17.2 ile hayır müdahale edilmiyor olarak tespit edilmiştir.
- Zorbalığa %54 ile disiplin cezası verilerek müdahale edildiği, bu müdahalelerin %53.3 oranında yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmayla elde edilen bulgulara göre şu önerilerde bulunulabilir:

- Zorbalığın tanımı, zorbalık türleri, zorbaların bireysel, ailevi özellikleri ve nasıl bir çevreden geldiği gibi konularda eğitimler yapılmalıdır. Bu eğitimler yalnızca öğrenci, öğretmenler ve veliler için hazırlanmamalıdır. Okul idaresinde bulunan personel ve okul rehber öğretmenler de bu eğitimlerden yararlandırılmalıdır.
- Okul rehber öğretmenleri başta olmak üzere okul yetkililerinin zorbalık konusunda nasıl davranmaları gerektiği konusunda öğrencilerin gelişim dönemlerine göre, hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir. Bu hizmet içi eğitimler bir kereye mahsus değil, her eğitim dönemi için düzenli olarak yapılabilir. Eğitimler sadece okullar ile sınırlı tutulmayıp, basın yayın ile de topluma tanıtılmalıdır.
- Zorbalık davranışı karşısında gösterilecek tepki ve davranışların okul personeli ve aileler tarafından eşit ve tutarlı olması gereklidir.
- Zorbalık olayları en fazla pansiyon ve sınıf gibi yerlerde olmaktadır bunun için öğretmenler, ders saatleri içinde ve dışında da gözlem yapmayı ihmal etmemelidir.
- Okul pansiyonlarında zorbalık konusunda denetim ve gözlem artırılmalıdır.
- Zorbalık açısından risk faktörü olarak görülen 9.sınıf öğrencilerine ayrıca rehberlik ve bilgilendirme yapılabilir.
- Öğrencilere yönelik olarak zorbalığa uğradıklarında yardım almak üzere başvurabilecekleri kaynakları gösteren broşürler ve zorbalık durumunda yardım alabilecekleri internet siteleri hazırlanabilir.

- Öğrencilerin zorbalığı önleme planlarında aktif rol oynaması sağlanmalıdır.
- Öğrencilere yönelik olarak; okullarda spor etkinlikleri, toplumsal faaliyetler, geziler, sanatsal faaliyetler artırılabilir ve öğrencilere zamanlarını değerlendirecek etkinlikler hazırlanabilir.

Araştırmacılara öneriler ise;

- Okullar da yapılan anket çalışmalarına, sadece öğrencilerle sınırlı tutmayıp okul idaresi ve öğretmenler de katılabilir.
- Yeni araştırmalar planlanırken zorbalık hakkında bilinçlendirici ve önleyici boyutta olması olabilir.

7. KAYNAKÇA

- [1]. Besag V (1995). Bullies and Victims in Schools. Open University Press, Philadelphia;13-16.
- [2]. Koç Z (2006). Lise Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [3]. Olweus DA (2010). Bullying in schools: facts and intervention. Research Centre for Health Promotion [online]. Erişim yeri: <https://www.researchgate.net/publication/228654357>. [Erişim tarihi: 15 Ağustos 2016].
- [4]. Olweus D (1993). Bullying at school: What we know and what we can do. Oxford: Blackwell.
- [5]. Sullivan K (2010). The anti-bullying handbook. Sage.
- [6]. Ayas T, Pişkin M (2015).Akran Zorbalığı Belirme Ölçeği Ergen Formu. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ISSN:1694-528X,50, Temmuz – Ağustos. [Online]. Erişim yeri: <http://ilköğretimonline.org.tr>. [Erişim tarihi: 6 Mayıs 2016]
- [7]. Ayas T, Pişkin M (2011a) Akran Zorbalığı Ölçeği: Çocuk Formu. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ISSN:1694-528X,23,Ocak-Şubat-Mart [Online]. Erişim yeri: <http://www.akademikbakis.org>. [Erişim tarihi: 6 Nisan 2016]
- [8]. Ayas T, Pişkin M (2011b). Investigation of bullying among high school students with regard to sex, grade level and school type. Elementary Education,10(2): 550-568. [Online]. Erişim yeri: <http://ilköğretimonline.org.tr>. [Erişim tarihi: 6 Mayıs 2016]
- [9]. Pişkin M, Ayas T (2005). Lise Öğrencileri Arasında Yaşanan Akran Zorbalığı Olgusunun Okul Türü Bakımından Karşılaştırılması. VIII. Ulusal Psikolojik danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulmuş bildiri (21-23 Eylül) Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- [10]. Atak H (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi; Kuramsal Bir Değerlendirme, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 3 (1):163-213.
- [11]. Akar- Çevlik P (2013). Okul Yöneticilerinin Ve Öğretmenlerinin Akran Zorbalığına İlişkin Tutumları Ve Müdahale Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- [12]. Yurdakul E (2016). Aile Hekimlerinin ve Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hekimlerinin, Çocuklarda Akran Zorbalığı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Araştırılması. Uzmanlık Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- [13]. Flannery DJ, Todres J, Bradshaw CP, Amar AF, Graham S, Hatzenbuehler M., ... & Le Menestrel SM (2016). Bullying Prevention: a Summary of the Report of the National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. Prevention Science, 17(8), 1044-1053.
- [14]. Kaltiala-Heino R., Rimpelä M, Marttunen M, Rimpelä A, & Rantanen P (1999). Bullying, depression, and suicidal ideation in Finnish adolescents: school survey. Bmj, 319(7206), 348-351.
- [15]. Gökler R (2009). Okullarda Akran Zorbalığı, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(2): 511-537.
- [16]. TDK (Türk Dil Kurumu). (2015), [online]. Erişim yeri: <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim tarihi: 18 November 2016).
- [17]. Al Ali NM, Gharaibeh M, & Masadeh MJ (2017). Students' Perceptions of Characteristics of Victims and Perpetrators of Bullying in Public Schools in Jordan. Nursing Research, 66(1): 40-48.

- [18]. Bayraktar F (2009). Ergenlerin Zorba ve Kurban Davranışlarında Birey, Aile, Akran ve Okula Dair Özelliklerin Rolü: Bütüncül Bir Model Önerisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [19]. Gümüşler-Başaran A (2015). Rize İli Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı Ve Zorbalığı Önleme Eğitimi Etkisinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- [20]. Aksoy R, Bakış M, Ünveren M (2012). Spor Sosyolojisi-12. Sınıf. Üçüncü Baskı. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 70-71.
- [21]. Öğülmüş S (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler. Eğitime Bakış, 2(7), 16-24.
- [22]. Pişkin M (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2 (2),:531-562.
- [23]. Coloroso B (2003). The Bully, the Bullied, and the Bystander.
- [24]. Yıldırım R (2012). Akran Zorbalığı, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2): 39-51.
- [25]. Kutlu ZS (2014). Lise 9.Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Problem Çözme Becerisi Ve Boyun Eğici Davranışları İle İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [26]. Solberg ME, Olweus D (2003). Prevalence Estimation of School Bullying With The Olweus Bully/Victim Questionnaire. Aggressive Behavior, 29 (3): 239-268.
- [27]. Luxenberg H, Limber SP, & Olweus D. (2014). Bullying in US schools: 2013 status report. Center City, MN: Hazelden Foundation.
- [28]. Kowalski RM, Limber SP, Limber S, & Agatston PW (2012). Cyberbullying: Bullying in the digital age. John Wiley & Sons.
- [29]. Scherr T, & Larson J (2009). Bullying dynamics associated with race, ethnicity, and immigration status. Handbook of bullying in schools: An international perspective, 223-34.
- [30]. Kızmaz Z (2006). Okullardaki Şiddet Davranışlarının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30 (1): 47-70.
- [31]. Eşkisu M (2009). Lise Öğrencilerin Zorbalık Düzeyleri ile Aile İşlevleri ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [32]. Seçer İ (2014). Akran Zorbalığına Uğrayan Ergenlerin Mağduriyet Algılamaları ve Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerine Grupla Psikolojik Danışmanın Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- [33]. Dake JA, Price JH. and Telljohann JK (2003). The Nature And Extent Of Bullying At School. Journal of Scholl Health, 73 (5), 173-181.
- [34]. Karaman-Kepenekçi Y, Çinkır S (2003). Bullying among Turkish high school Students. Child Abuse and Neglect, 2(30):193-204.
- [35]. Evans, Caroline BR, Mark W. Fraser, and Katie L. Cotter. (2014) "The effectiveness of school-based bullying prevention programs: A systematic review." Aggression and Violent Behavior 19 (5): 532-544.
- [36]. Dikbiyık C, Yılmaz E (2016). Tekirdağ ölçeğinde akran zorbalığı araştırması ve bulguların değerlendirilmesi. Humanitas, 4 (7), 126-139.

- [37]. Kocaşahan N (2012). Lise ve Üniversite Öğrencileri Arasında Akran Zorbalığı ve Sanal Zorbalık. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- [38]. Nansel T, Overpeck M, Pilla R, Ruan W, Simons-Morton B. ve Scheidt P (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Journal of the American Medical Association*, 285, 2094-2100.
- [39]. Dölek N (2002). Öğrencilerde Zorbaca Davranışların Araştırılması ve Bir Önleyici Program Modeli, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [40]. Uçanok Z, Uludağlı NP (2005). Akran Zorbalığı Gruplarında Yalnızlık ve Akademik Başarı ile Sosyometrik Statüye Göre Zorba/Kurban Davranış Türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56):77-95.
- [41]. Cheraghi A, Piskin M (2011). A comparison of peer bullying among high school students in Iran and Turkey. *3rd World Conference on Educational Sciences - Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 2510-2520. doi:10.1016/j.sbspro.2011.04.137
Erişim yeri: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042811006835> [Erişim tarihi: 5 Eylül 2016].
- [42]. Ergün N (2015). Erken Ergenlerde Okul, Aile ve Demografik Değişkenlere Göre Akran Zorbalığının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- [43]. Eslea M, & Rees J (2001). At what age are children most likely to be bullied at school?. *Aggressive Behavior*, 27(6), 419-429.
- [44]. Totan T (2008). Ergenlerde Zorbalığın Anne-Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- [45]. Acar T (2009). Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Psikolojik Belirtiler. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [46]. Arslan N, Ahmet A (2016). Çözüm Odaklı Kısa Süreli Grupla Psikolojik Danışmanın Lise Öğrencilerinin Akran Zorbalığına Etkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (1): 72-84.
- [47]. Kabil M (2010). Sınıflardaki Öğrenci Sayılarının Zorbalık Üzerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- [48]. Satan A (2006). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorba Davranış Eğilimlerinin Okul Türü ve Bazı Sosyodemografik Değişkenlerle İlişkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [49]. Limber SP, Olweus DA (2014). *Bullying in US schools*. Published by Hazelden Publishing, 2015
Erişim yeri: http://www.kentuckybehaviorrti.com/uploads/2/6/4/3/26435392/bullying_in_u.s._schools_2014_status_report.pdf [Erişim tarihi 4 Ekim 2016].
- [50]. Şencan, Prof. Dr. Hüner. *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlik*, 2005, Seçkin Yayıncılık. Elektronik Kitap: books.google.com.tr.
- [51]. Genç G (2007). Genel Liselerde Akran Zorbalığı Yönetimi. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- [52]. Yurtal F, Cenkseven F (2007). İlköğretim okullarında zorbalığın yaygınlığı ve doğası. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, (28), 3-13.
Erişim yeri: <http://pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/259> [Erişim tarihi: 14 Kasım 2017].

- [53]. Alikashioglu M, Erginöz E, Ercan O, Uysal O, Albayrak-Kaymak D (2007). Bullying behaviours and psychosocial health: results from a cross-sectional survey among high school students in Istanbul, Turkey. *European journal of pediatrics*, 166 (12): 1253-1260.
- [54]. Totan T, Yöndem ZD (2007) Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, (8) 2: 53–68.
- [55]. Karabacak K, Ekşioğlu S, Öztunç M, Başçiçek F, Soydan E, Yaşar V (2015). Lise Öğrencilerinin Zorbalık Davranışları, *Route Educational and Social Science Journal*, 2(2), April: 365-377.
- [56]. Burnukara P (2009). İlk ve Orta Ergenlikte Geleneksel ve Siber Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [57]. Ünalmiş M (2010). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Zorba/Kurban Davranışları ile Sosyal Beceri ve Şiddete Yönelik Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- [58]. Şirvanlı-Özen D (2006). Ergenlerde Akran Zorbalığına Maruz Kalmanın Yaş, Çocuk Yetiştirme Stilleri ve Benlik İmgesi İle İlişkisi, 21 (58):77-94.
- [59]. Pelendecioğlu B (2011). Lise Öğrencilerinde Zorbalık Olgusunun Okul Yaşam Kalitesi ve Empati Değişkenleri Bakımından İncelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- [60]. Sönmezay H (2010). Lise Öğrencilerinde Zorbalığın İletişim Becerileri ve Algılanan Sosyal Destek İle İlişkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [61]. Doğan A, Yağmurlu B (2010). Examining Victimization in Turkish Schools. *European Journal of Educational Studies*, 2 (1), 31- 37.
Erişim yeri:
https://www.researchgate.net/publication/228510691_Examining_victimization_in_Turkish_schools. [Erişim tarihi: 4 Eylül 2016].
- [62]. Hesapçıoğlu ST, Yeşilova H (2015). Feelings, thoughts and attitudes of high school students toward school bullying and the bullies. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 16(4), 284-293.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	: T. Eda ADALAR
Doğum tarihi	: 1987
Doğum yeri	: ANKARA
Adres	:İnebolu İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi KASTAMONU
Tel	: 0366-811-34-50
Faks	: 0366-811-40-89
E-mail	: edaadalar@hotmail.com
Eğitim	
Lise	:Ankara Etlik Lisesi
Lisans	:Kars- Kafkas Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu (2004-2008) :Ankara- Gazi Üniversitesi Biyoloji Öğretmenliği (2009-2011) :Kars- Kafkas Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - Pedagojik Formasyon Eğitimi (2011-2012) :Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü-Hemşirelik Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans
Çalıştığı Kurumlar	:Rize- Madenli Ahmet Hamdi İshakoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi-Sağlık Hizmetleri Öğretmeni (2012-2016) :Kastamonu- İnebolu- İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi- Sağlık Hizmetleri Öğretmeni(2016- Halen)
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce	:B1

EK-1

ANKET FORMU

Akran Zorbalığı: *Örneğin; itme, tekmeleme, saç çekme, korkutma, ad takma, alay etme, kaba şakalar yapma, dışlama, ayrımcılık, eşyalarına zarar, parasını çalma, eşyalarına zarar verme, incitici notlar bırakma, sarkıntılık gibi davranışlardır.*

1.Okul türünüz nedir?

Meslek ve Teknik Lise () Fen Lisesi ()

2.Nerede yaşıyorsunuz?

() ailemle () akrabalarım () okul pansiyonunda () özel yurtt () arkadaşlarımla

3.Okulunuzda zorbalık olaylarına nerede karşılaşıyorsunuz?

() sınıfta () koridorda () lavabo-tuvalet () spor salonu () kantin-yemekhane

() okul pansiyonu () okul dışı () Okul Bahçesi

4.Okulunuzda zorbalık olaylarıyla karşılaştığınızda kimden kolayca yardım istersiniz?

() arkadaşından () okul rehber öğretmeninden () okul idaresinden; müdür, müdür yardımcısı

() öğretmenimden () ailemden

5. Okulda akran zorbalığı olayları ile karşılaştığınızda nasıl davranırsınız?

() kimseye söylemem () kendimi savunurum. () arkadaşima söylerim.

() öğretmenime söylerim. () aileme söylerim. () okul rehber öğretmenine söylerim.

() okul idaresine (müdür, müdür yardımcısı) söylerim.

16.Okulunuzda akran zorbalığına müdahale ediliyor mu?

() hayır () bazen () her zaman () bilmiyorum

7. Okulunuzda akran zorbalığı olayları olduğunda okul yönetimi nasıl davranır?

() hiçbir şey yapmaz () disiplin cezası uygular kınama, okuldan uzaklaştırma vb...

() sözlü uyarır () bilmiyorum

8. Akran Zorbalığı olaylarında Okul yönetiminin davranışları sizce yeterli mi?

Yeterli() () yetersiz

EK-2**Sevgili Öğrenciler,**

Aşağıda öğrenciler arasında bazen görülen bazı davranışlar yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu davranışları bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Araştırmada istenen bu davranışlara **uğradığınızı** ne sıklıkla **yaptığınızı** ilgili maddenin karşısındaki kutucuğa işaretlemenizdir. **Ad-soyad yazılmayacaktır.** Lütfen **doğru-dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar **gizli tutulacak** ve kimseye gösterilmeyecektir. Katılımınızdan dolayı teşekkürler ☺

Sınıfınız :
Cinsiyetiniz :

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama										
3	Saç ve kulak çekme										
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama										
7	Çimdik atma, ısırma										
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma										
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma										
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma										
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma										
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze kafaya, enseye vurma										

14	Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma													
15	Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma													
16	Saç ve ten rengi, diş yapısı, diş görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özürüyle alay etme													
17	Aksanı, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme													
18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma													
19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme													
20	Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme													
21	Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.													
22	Tehdit etme													

23	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama													
24	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme													
25	Görmezden gelme, yok sayma													
26	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme													
27	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme													
28	Arkadaşlarını kendisine karşı kışkırtarak aralarının bozulmasına çalışma													
29	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma													
30	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme													
31	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma													
32	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme													
33	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme													
34	Para ya da okul harçlığını zorla alma													
35	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma													
36	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma													
37	Para ya da eşyalarını çalma													

38	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma													
39	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma													
40	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme													
41	Baskıyla telefonuna kontür yükletme													
42	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme													
43	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma													
44	Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)													
45	Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme													
46	Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma													
47	Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme													
48	Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma													
49	Cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.)													
50	Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma													
51	İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.													
52	Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma													
53	Tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma.													

EK- 3

GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU-VELİ

Sayın Veli,

Günümüzde, okul çağındaki Öğrencilerde Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti olayları ile sıkça karşılaşmaktayız. Bu olaylar öğrencilerin davranışlarında ve kimlik gelişimlerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Okullarımızda saldırganlığın bir boyutu olan akran zorbalığının önlenmesine katkı sağlamak amacıyla bir tanımlama yapılacaktır.

Okullarımızın güvenli bir ortamın sağlanabilmesi için yüksek lisans tez konusu olarak “**Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti: Madenli Beldesi Örneği**” adlı çalışmayı yapmayı planladık. Bu çalışmaya katılım gönüllülüğe ve kendi isteğinize dayalıdır. Çocuğunuzun bu çalışmaya katılması için karar vermeden önce araştırmamız hakkındaki verileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz veya istemezseniz aşağıdaki “Evet”, “Hayır’a çarpı atarak imzalayınız. Çalışmaya katılımınızdan dolayı hiçbir ücret ödenmeyecek veya sizden talep edilmeyecektir. Bu anket okulda çocuğunuz uygun olduğu ve okul idaresinin de izin verdiği bir zamanda 20-25 dakikalık bir süre içinde uygulanacaktır. Sorularınız olursa araştırmacı sizlere yardımcı olacaktır. Çocuğunuzun vereceği bilgiler, bilimsel çalışmada kullanılacak olup gizli kalacaktır. Çalışmaya katılmama ya da kabul ettikten sonra vazgeçme hakkına sahipsiniz. İlginiz ve yardımınız için teşekkür ederim.

Araştırmaya katılmadan önce araştırma hakkında verilmesi gereken bilgileri okudum. Araştırma hakkında bana gerekli bütün açıklamalar yazılı ve sözlü bir şekilde yapıldı. Bu araştırmaya kendi öz irademle, hiçbir baskı, zorlama altında kalmadan katılmayı kabul ediyorum. Çocuğuma Ergen formunun ve Anketin uygulanmasına izin veriyorum.

()EVET ()HAYIR

Veli Adı Soyadı:

İmza:

EK-4

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU-ÖĞRENCİ

Değerli Öğrenci,

Bu çalışma Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi T. Eda Adalar tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve mağduriyetinin incelenmesidir. Araştırmaya 470 kişilik bir katılım beklenmektedir. Araştırmada istenilen bilgiler gruplar halinde değerlendirilecektir bu sebepten kimlik bilgisi istenmeyecektir. Bu çalışma bilimsel bir araştırma olduğundan lütfen samimiyetle ve doğru cevaplar vermenizi ve boşluk bırakmamanız oldukça önem taşımaktadır. Araştırmada her hangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz katılımı sonlandırabilirsiniz. Anket sorularını cevaplamanız yaklaşık 20-25 dakika sürecektir. Katılımından dolayı teşekkür ederiz.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki bütün açıklamaları okudum. Bana araştırmanın konusu ve amacı ile ilgili yazılı ve sözlü açıklama yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman herhangi bir neden ile veya neden olmadan olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyorum ve söz konusu araştırmaya, herhangi bir baskı ve zorlama altında kalmadan kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. Bilgilerin bilimsel amaçla kullanılacağı için samimiyetle cevap vermem gerektiğini kabul ediyorum.

()EVET ()HAYIR

Gönüllü olarak araştırmaya katılanın:

Adı- Soyadı:

İmzası:

Gönüllü olarak katılımı sağlamak için yapılan aydınlatılmış onama tanıklık eden okul yetkilisinin:

Adı- Soyadı:

İmzası:

Görevi:

EK-5

AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ-ERGEN FORMU KULLANIM İZİNİ

The screenshot shows an Outlook email interface. The email is from Tuncay Ayas <tayas@sakarya.edu.tr> and is dated 15.03.2016, 15:10:00. The subject of the email is 'AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇ' (Peer Bullying Scale). The email content includes a greeting, a brief explanation of the scale, and contact information for Doç. Dr. Tuncay AYAS at Sakarya University. The email was received on 5 Mart 2016 at 12:57 from eda_ada <edavolga@hotmail.com>.

Outlook Posta

Posta ve Kişilerde ara

Yeni Yanıtla Sil Arşivle

Klasörler:

- Gelen Kutusu 1042
- Gereksiz E-posta 3
- Taslaklar 67
- Gönderilmiş Öğeler
- Silinmiş Öğeler 1
- Araştırma
- RSS Akışları

Tuncay Ayas <tayas@sakarya.edu.tr>
15.03.2016 Salı, 10:00
Siz ve

AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇ

akran-zorbaliği-belirlem...

Zorba (30.05) Tanımları nedir? Tanımları Gözetim - Kızılak (kızılak) kaydet

merhabalar, ölçek ekteedir. ölçekte hiç bir zamanı işaretleyen 1 puan, hemen hemen hergün 5 işaretleyen 5 puan alır diğerlerinde 2,3,4, puanı şeklindedir. puanın yüksek olması zorba ve mağdur olma düzeyini belirler.

Doç. Dr. Tuncay AYAS
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD

5 Mart 2016 12:57 tarihinde eda_ada <edavolga@hotmail.com> yazdı:
Ben Feda Adalar, Avrasya Üniversitesinde Yüksek lisans yapmaktayım.Akran Zorbaliği Hakkında

01:36
3.3.2017

EK-6

KURUM İZİNİ

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.30.2.AVÜ.041.00.300/
KONU :Yüksek Lisans Anket Çalışması

20.06.2016

Sayın Tuğba Eda ADALAR

İlgil: 26.04.2016 tarihli dilekçeniz.

2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Döneminde "Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti " konulu tez çalışmanıza kaynaklık etmek üzere Çayeli İMKB Fen Lisesi ve Çayeli Madenli Ahmet Hamdi İshakoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde anket uygulaması yapmak hususundaki talebiniz Rize Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 18/05/2016 tarih ve 5586077 sayılı Valilik Oluru ile uygun görülmüş ve müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Yrd. Doç. Dr. Osman YILDIZLAR
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Ek: 18/05/2016 tarih ve 5586077 sayılı Valilik Oluru (2 sayfa)

EK-7

ETİK KURUL ONAYI

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
KTÜ TIP FAKÜLTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL
BAŞKANLIĞI

Sayı : 24237859- 656
Konu: Etik kurul onay belgesi

16/11/2016

Sayın; Y.Doç.Dr.Osman YILDIZLAR
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

"Lise Öğrencilerinde Akran Zorbalığı ve Akran Mağduriyeti: Madenli Beldesi Örneği"
başlıklı etik kurul 2016/84 no.lu tez çalışması raporör ve etik kurul görüşleri doğrultusunda;
tbbi etik açısından uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilginizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Faruk AYDIN
Etik kurul Başkanı

Ek: 1 adet onay belgesi

